

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนหลังจากการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พร้อมทั้งศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุกหลังการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเสนอแนะแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม จึงได้นำเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

4.1 บริบทของชุมชน

4.1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนตลาดสามชุก

ตลาดสามชุกเป็นตลาดในการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่สำคัญในอดีต มีจุดเริ่มต้นจากหมู่บ้านเล็กๆ ที่เรียกว่า “ท่ายาง” ซึ่งมีลักษณะเป็นชุมชนการค้าขนาดเล็ก เมื่อปี พ.ศ. 2384 สุนทรภู่ได้เดินทางผ่านมาทางสุพรรณบุรีได้เขียนโคลงตอนหนึ่งในนิราศสุพรรณ (อ้างในอรุณี จำปานิล, 2550) บรรยายถึงสภาพของบ้านสามชุกและสามเพ็งไว้ดังนี้

นิกนามสามชุกถ้า	ป่าดง
เกรียงไรได้ฟ้ายลง	แลกกล้า
เรือค้าทำนั้งคง	คอยเกรียง เรียงเอย
รายจอดทอดทำน้ำ	นับฝ้ายขายของๆ
นางเกรียงเสียงเพราะพริ้ง	กหนองกแหง
สาวผูกลูกปิดแดง	ประดับพริ้ว
ควัฒาน้ำนวลแดง	ตลหม่อม จอมเอย
แก่งทุหยานช้อย	อย่างลัว้าพาคล้ายๆ
สามเพงเลงสะลั่งไม้	ไพรสน
ป่าใหญ่ใช้เขตนคน	ขาดบ้าน
ร่มรื่นชื่นชมชล	ชุ่มแต่ แร่เอย
ปลาว่ายสายสินสอ้าน	สะอาดดินพื้นทรายๆ

จากบทประพันธ์ข้างต้นได้บรรยายถึงลักษณะสามชุกมีสภาพเป็นป่ารก มีท่าเทียบเรือที่เป็นจุดแลกเปลี่ยนค้าขายของป่าของชาวละว้า กระเหรี่ยง และพ่อค้าที่ล่องเรือมาตามลำน้ำ สิ้นค้าที่นำมาค้าขายแลกเปลี่ยนส่วนใหญ่จะเป็นฝ้ายและของป่า

ตามประวัติของเมืองสามชุก กล่าวไว้ว่า ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2437 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เดิมชื่ออำเภอ “นางบวช” ตั้งอยู่บริเวณ ตำบลนางบวช โดยมีขุนพรหมสภา (บุญรอด) เป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2454 ทางราชการจึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภออำเภอนางบวชมาอยู่ที่บ้านสามเพ็ง ตั้งอยู่ริมลำน้ำท่าจีน (สุพรรณบุรี) ซึ่งแยกมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา โดยผ่านคลอง มะขามเต่า ซึ่งบริเวณนี้แต่เดิมเป็นป่า มีท่าเรือสำหรับชาวป่านำเกวียนบรรทุกสินค้าของฝักมาแลกเปลี่ยนกับพ่อค้าชาวเรือ และพ่อค้าชาวเรือที่นำสินค้าจากทิศเหนือและทิศใต้ จอดแลกเปลี่ยนสินค้าซื้อขายกัน ซึ่งนับว่าย่านนี้เป็นย่านค้าขายที่สำคัญในสมัยนั้น จนกระทั่งปี พ.ศ. 2457 ได้เปลี่ยนชื่อจากอำเภอนางบวชมาเป็นอำเภอสามชุก

แต่เดิมบริเวณที่ตั้งอำเภอสามชุกเรียกว่า “ท่ายาง” มีชาวบ้านนำของป่าจากทิศตะวันตกมาค้าขายให้กับพ่อค้าที่เป็นชาวเรือ บ้างก็มาจากทางเหนือ บ้างก็มาจากทางใต้ เป็น 3 สาย จึงเรียกบริเวณที่ค้าขายนี้ว่า “สามแพร่ง” ต่อมาได้เพี้ยนเป็นสามเพ็งและสามเพ็งในที่สุดตามกลุ่มคนจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานต่อมา ดังปรากฏหลักฐานกล่าวไว้ในนิทานพื้นบ้านย่านสุพรรณ มีเรื่องกล่าวต่อมาว่า ในระหว่างที่คนมารอขายสินค้าก็ได้ตัดไม้ไผ่มาสานเป็นภาชนะสำหรับใส่ของขาย เรียกว่า “กระชุก” ชาวบ้านจึงเรียกว่า “สามชุก” มาถึงปัจจุบันอำเภอสามชุกเดิมมีพื้นที่ 774.9 ตารางกิโลเมตร ต่อมาในปี 2528 ได้มีการตั้งอำเภอหนองหญ้าไซ จึงแบ่งบางส่วนของพื้นที่ออกไป ยังคงเหลือเพียง 362 ตารางกิโลเมตร (สามชุกตลาดร้อยปี, 2555)

คำว่า “สามชุก” มีที่มาอย่างไรไม่อาจสรุปได้แน่ชัด แต่ตามที่เล่าขานต่อๆ กันมาสรุปได้เป็น 2 นัยยะ นัยยะแรก มาจากคำว่า “กระชุก” หรือ “สี่ชุก” ซึ่งเป็นภาชนะที่สานด้วยไม้ไผ่ มีหลายรูปแบบ เช่น กระชุกรูปทรงคล้ายพัดตามยาว กระชุกทรงกลมสูง เป็นต้น ชาวบ้านใช้ใส่สิ่งของในการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าก่อนจะบรรทุกบนเกวียน เนื่องจากบริเวณนี้มีการซื้อขายสินค้ากันคึกคัก ส่งผลให้ชาวบ้านทั้งในท้องถิ่นและต่างถิ่นพากันเรียกละแวกนี้ว่า “บ้านกระชุก” หรือ “บ้านสามชุก” เรื่อยมา นัยยะที่สอง สันนิษฐานว่ามาจากที่ตั้งของชุมชนซึ่งมีเส้นทางติดต่อค้าขาย 3 เส้นทาง เส้นทางแรกได้แก่ ล่องเรือลงมาจากทางเหนือตามลำน้ำท่าจีน หรือแถบจังหวัดชัยนาท – นครสวรรค์ เส้นทางที่ 2 คือ ล่องเรือตามลำน้ำท่าจีนขึ้นมาจากทางใต้ หรือกรุงเทพฯ – สมุทรสาคร และเส้นทางที่ 3 คือเส้นทางบกจากหนองหญ้าไซและด่านช้างซึ่งอยู่ห่างแม่น้ำไปทางทิศตะวันตก เนื่องจากเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างเส้นทางคมนาคมทางบกและทางน้ำเช่นนี้ ทำให้สามชุกเป็นชุมชน

การค้าที่สำคัญ มีลักษณะเป็นทาง “สามแพร่ง” และมีผู้คนเข้ามาทำการค้าขายกัน “ซุกซุม” จึงกลายเป็นคำว่า “สามซุก” ที่ใช้เรียกขานกันนับแต่นั้นเป็นต้นมา

ในปัจจุบันตลาดสามซุกตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำท่าจีน ตำบลสามซุก อำเภอสามซุก จังหวัดสุพรรณบุรี เดิมคือหมู่บ้านสามเพ็งตามที่ได้กล่าวมาในช่วงก่อนหน้านี้ การก่อตัวในรูปแบบชุมชนของตลาดสามซุก โดยเริ่มจากการมีบทบาทของส่วนงานราชการเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงชุมชน แต่จุดสำคัญของการก่อตั้งถิ่นฐานเป็นสังคมเมืองตามที่เห็นในปัจจุบันนั้น ตัวแปรที่สำคัญที่สุดคือ การเริ่มต้นในการก่อตัวเป็นย่านการค้า เนื่องจากเดิมทีที่แห่งนี้เป็นพื้นที่บรรจบของเส้นทางหลายสายในการสัญจรทั้งทางเกวียนหรือทางลำน้ำท่าจีน (สุพรรณบุรี) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการติดต่อค้าขาย มีส่วนทำให้กลุ่มคนต่างๆ แวะเวียนเข้ามาทำการค้า คนที่เคยเร่ค้าก็เริ่มที่จะวางรากฐานรวมตัวกันเกิดขึ้น ไม่นานชุมชนการค้าย่านสามซุกก็สามารถก่อสร้างตัวตลาดได้อย่างมั่นคงเรือรองรับการขยายตัวทางการค้าและธุรกิจต่างๆ ที่กำลังจะเติบโตตามมา โดยผู้ริเริ่มก่อสร้างตลาดขึ้นมานั้น คือ ขุนจันทน์ จินารักษ์ หรือเจ้าแก้วหุ่ย แซ่เฮง ซึ่งเป็นนายอากรที่ดำรงตำแหน่งทางราชการคนแรกของตลาดสามซุก นับแต่นั้นเป็นต้นมาชุมชนแห่งนี้ก็กลายเป็นที่รู้จักของชุมชนทั่วไปในนาม “ตลาดสามซุก” (คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามซุก, 2554)

4.1.2 ลักษณะทางกายภาพ

ตำแหน่งที่ตั้งและอาณาเขต

ปัจจุบันตลาดสามซุกตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดสุพรรณบุรีประมาณ 37 กิโลเมตร ตั้งอยู่บริเวณ หมู่ 2 ตำบลสามซุก เขตเทศบาลตำบลสามซุก อำเภอสามซุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยตัวตลาดมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ทางด้านทิศเหนือของที่ว่าการอำเภอสามซุกเป็นส่วนใหญ่ บนเนื้อที่กว้างขวางประมาณ 2 ตารางกิโลเมตร ทั้งนี้สถานที่ตั้งของตลาดสามซุกนั้นเป็นที่ราชพัสดุซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมธนารักษ์ มีเนื้อที่ประมาณ 14 ไร่เศษ ปัจจุบันจัดให้เช่าจำนวน 74 ไร่ อีกส่วนหนึ่งเป็นที่ตั้งที่ว่าการอำเภอสามซุก และสวนสาธารณะ

ทิศเหนือ มีพื้นที่ติดต่อกับบ้านเรือนและที่ดินของประชาชน

ทิศตะวันออก มีพื้นที่ติดต่อกับแม่น้ำท่าจีน และถัดมาจากแม่น้ำท่าจีนออกไปเป็นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340 (สุพรรณบุรี – ชัยนาท) ที่ยาวขนานกับตลาดสามซุกในแนวเหนือ – ใต้

ทิศใต้ มีพื้นที่ติดต่อกับที่ว่าการอำเภอสามชุกและที่ดินสาธารณะ ซึ่งเป็นถนน
 โล่งหน้า ที่ว่าการอำเภอ และเป็นที่ตั้งของอาคารโรงสูบน้ำหอประชุม
 สำนักงานที่ดินหลังเก่า สถานีตำรวจท้องที่ สวนเฉลิมพระเกียรติ ฯลฯ
 ทิศตะวันตก มีพื้นที่ติดต่อกับถนนเลียบคลองชลประทาน ซึ่งเป็นทางหลวงแผ่นดิน
 หมายเลข 3365 (ถนนสายสามชุก – หนองหญ้าไซ)

ภาพ 4.1 แผนที่ตำบลสามชุก

ที่มา: <http://maps.google.co.th>, 2555 และ

<http://www.samchuk.go.th/index.php>, 2555

การคมนาคม

การเดินทางเข้าสู่ตลาดสามชุกสามารถเดินทางได้ 2 ช่องทางด้วยกัน คือ ทางบกและทางน้ำ โดยทางบกสามารถใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340 (สายสุพรรณบุรี – ชัยนาท) เป็นเส้นทางสายหลักที่เชื่อมต่อการคมนาคมขนส่งจากทางเหนือ คือ จังหวัดชัยนาท ผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี ลงสู่ทางใต้ คือ จังหวัดปทุมธานีตลอดจนถึงกรุงเทพมหานคร ซึ่งถนนสายนี้นับว่าเป็นถนนสายหลักและสายสำคัญของอำเภอสามชุกถึงจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งนี้ยังมีรถตู้โดยสาร รถโดยสารประจำทาง ทั้งประเภทปรับอากาศและธรรมดาผ่านหลายสาย ส่วนทางน้ำสามารถล่องเรือตามลำน้ำเจ้าพระยาจากกรุงเทพมหานครเข้าประตูน้ำบ้านแพน ประตูน้ำบางยี่หน ผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี แล้วเข้าประตูน้ำโพธิ์พระยามาสู่ตลาดสามชุก ซึ่งในปัจจุบันไม่ค่อยมีใครเดินทางน้ำเนื่องจากการเดินทางทางบกสะดวกและรวดเร็วกว่ามาก

4.1.3 ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อของชุมชน

ลักษณะประชากร

ตลาดสามชุกเป็นส่วนหนึ่งในบริเวณพื้นที่หมู่ 2 ตำบลสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จากข้อมูลของเทศบาลตำบลสามชุกจากการสำรวจจำนวนประชากรและผู้มีสิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลสามชุก ณ วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2555 พบว่า ในเขตพื้นที่หมู่ 2 มีครัวเรือนทั้งสิ้น 1,183 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,910 คน แบ่งเป็นจำนวนประชากรชาย 1,837 คน จำนวนประชากรหญิง 2,073 คน ซึ่งมีประชากรเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตลาดสามชุกประมาณ 300 หลังคาเรือน โดยประชากรที่อาศัยอยู่ในตลาดสามชุกส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนประมาณร้อยละ 80 ของประชากรที่อาศัยอยู่ในตลาดทั้งหมด โดยชาวบ้านตลาดสามชุกส่วนใหญ่ยังคงยึดอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก ส่วนอาชีพเกษตรกรรม รับราชการ รัฐวิสาหกิจ กิจการส่วนตัว ฯลฯ จะเป็นอาชีพรองลงไป

ลักษณะการเมืองการปกครอง

ตลาดสามชุก อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลสามชุก เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาล มีชื่อว่า “สุขาภิบาลสามชุก” ซึ่งได้จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งสุขาภิบาลสามชุก ลงวันที่ 14 พฤษภาคม 2499 ต่อมาได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะจาก สุขาภิบาลสามชุกเป็นเทศบาลตำบลสามชุก ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้ประกาศยุบรวมองค์การบริหารส่วนตำบลสามชุกกับเทศบาลตำบลสามชุก

เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2547 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาทั่วไป เล่มที่ 121 ตอนพิเศษ ลงวันที่ 15 กันยายน 2547

ลักษณะครอบครัว

ชาวชุมชนตลาดสามชุกมีระบบครอบครัวที่เป็นแบบครอบครัวใหญ่ มีกลุ่มคนต่างวัยในพื้นที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เสริมสร้างความรักและความอบอุ่นในครอบครัวอย่างมีระบบ เป็นการเสริมสร้างแนวความคิดสู่การเป็นสังคมเปิดที่มีเอกลักษณ์ มีการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันในท้องถิ่น เพราะระดับความสัมพันธ์ของกลุ่มคนถูกเสริมสร้างมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ย่าตายาย

ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน

ลักษณะความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนตลาดสามชุกเป็นความสัมพันธ์ที่มีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากตลาดสามชุกเป็นตลาดที่มีมาอย่างยาวนาน ชาวบ้านที่อยู่อาศัยในตลาดสามชุกก็อาศัยอยู่มาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ย่าตายายสืบต่อกันมาเป็นรุ่นๆ ไป แม้ว่าผู้คนส่วนใหญ่ในชุมชนจะประกอบอาชีพค้าขาย ก่อนข้างที่จะเป็นลักษณะของสังคมเมือง แต่ก็ยังมีการพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเมื่อมีกิจกรรมที่ต้องกระทำร่วมกันชาวบ้านก็ต่างก็ยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

ศาสนา

ชาวบ้านตลาดสามชุกส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีศาสนาคริสต์และอิสลามบ้างบางส่วน โดยมีวัดที่สำคัญในย่านสามชุก ได้แก่ วัดสามชุก วัดนี้เป็นวัดที่มีการก่อสร้างเป็นระยะเวลาเกือบสามร้อยปี มีหลักฐานคือ รอยพระพุทธรูปบาทโลหะจำลองที่ประทับอยู่ในมณฑปสมัยรัตนโกสินทร์ วัดนี้เป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นวัดที่มีการพัฒนาเป็นศูนย์ศึกษาพระธรรมท้องถิ่น และยังเป็นศูนย์วิทยุชุมชนเผยแพร่ข่าวสาร นอกจากวัดสามชุกแล้วยังมีวัดวิมล โภคารามที่เป็นวัดที่อยู่ติดกับพื้นที่ย่านสามชุก โดยวัดนี้เป็นวัดที่ก่อสร้างมาในช่วงเวลา 20 – 30 ปี เป็นวัดที่สร้างถวายโดยคนในตลาดสามชุกปัจจุบัน เป็นวัดที่ใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมที่สำคัญทางศาสนา เช่น งานเทศกาลประเพณีที่สำคัญต่างๆ วัดต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ศึกษานอกจากเป็นศาสนสถานเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ในพื้นที่วัดยังมีโรงเรียนในระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาอยู่ร่วมในพื้นที่ วัดบ้านทิง เป็นวัดเก่าแก่ สร้างคู่กันมากับวัดสามชุกสันนิษฐานว่าสร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2020 โดยมีปูชนียสถานปรากฏอยู่มากมาย เช่น วิหารและหอไตร สร้างจากศิลาแลงรูปปั้นยักษ์เวสสุวรรณ ซึ่งอยู่พบอยู่ริมแม่น้ำ ทุกวันนี้นักไปตั้งไว้หน้าวัด ส่วนในโบสถ์นั้นประดิษฐานพระประธานปางป่าเลไลยก์องค์ใหญ่ ถัดจากวัดบ้านทิงไปตามทางหลวงหมายเลข 340 อีกไม่กี่กิโลเมตร

คือ วัดบางแวก วัดนี้สร้างสมัยอุทอง สิ่งที่หลงเหลือให้เห็นคือพระพุทธรูปในศาลาที่มีผู้คนศรัทธา มากราบไหว้จนกลืนรูปคลื่นเวียนรอบวัด รวมทั้งมีพวงมาลัยเต็มลานศาลาริมทางหลวง

ระบบความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี

ตลาดสามชุกเป็นตลาดที่มีความเชื่อและมีความศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อหลักเมืองประจำชุมชน เป็นอย่างมาก เพราะศาลเจ้าพ่อหลักเมืองเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่คู่ชุมชนมาตั้งแต่อดีตและถูกสร้างขึ้น โดยบรรพบุรุษ จึงทำให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในตลาดมีความเชื่อและมีความศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อหลัก เมืองประจำชุมชนมาโดยตลอด โดยความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อศาลเจ้าพ่อหลักเมืองนั้น ได้ปรากฏ ขึ้นครั้งแรกในสมัยที่ตลาดสามชุกยังเป็นชุมชนสามชุกเดิม โดยเกิดจากชาวบ้านในชุมชนได้ร่วม แรงร่วมใจกันสร้างศาลเจ้าพ่อหลักเมืองประจำชุมชนขึ้นในปี พ.ศ. 2370 ซึ่งสร้างขึ้นจากไม้ ชัยพฤกษ์ทั้งหลังตามแบบอย่างของสถาปัตยกรรมไทยสมัยก่อน เพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นและต่าง ถิ่นได้เข้ามาเคารพกราบไหว้เมื่อเดินทางเข้ามาค้าขาย ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง กลายเป็นสิ่งศักดิ์ที่อยู่คู่ชุมชนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แม้ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2439 ชุมชนสามชุกเดิมจะได้ มีการโยกย้ายไปอยู่บ้านสามเพ็งก็ตาม แต่ชาวบ้านในชุมชนก็ได้ช่วยกันทำพิธีย้ายศาลเจ้าพ่อหลัก เมืองประจำชุมชนตามมาด้วย จึงแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านยังคงมีความรักความผูกพันต่อศาลเจ้าหลัก เมืองหลังนี้เสมอมา อีกทั้งความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับศาลเจ้าพ่อหลักเมืองภายในชุมชนแห่งนี้ ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากชาวบ้านได้มีการสร้าง ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองหลังใหม่ขึ้นในปี พ.ศ. 2467 ภายหลังการก่อสร้างตัวตลาดสามชุกขึ้นมาอย่าง เป็นกิจจะลักษณะ โดยมีชื่อว่า “ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุก” หรือ “เจ๊อ ปึง เก้า กง” แม้ว่าการสร้าง ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองในครั้งนี้จะมีวัฒนธรรมและประเพณีบางอย่างเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็ตาม เนื่องจากได้มีการผสมผสานวัฒนธรรมจีนเข้าไปในการก่อสร้างและการประกอบพิธีกรรม แต่ความ ศรัทธาของชาวบ้านในชุมชนที่มีต่อศาลเจ้าพ่อหลักเมืองก็ไม่ได้ลดน้อยถอยลงไปเลย และที่สำคัญ การก่อสร้างศาลเจ้าพ่อหลักเมืองในครั้งนี้ยังได้เพิ่มแรงศรัทธาและความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทย และชาวจีนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นอีกด้วย เนื่องจากศาลเจ้าพ่อหลักเมืองหลังนี้เป็นเสมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ของคนทั้งสองวัฒนธรรม จึงทำให้ชาวจีนและชาวไทยที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและละแวกใกล้เคียงเดิน ทางเข้ามาเคารพสักการะกันอย่างไม่ขาดสายมาโดยตลอด (อรุณี จำปานิล, 2550)

ในทุกปีจะมีการจัดงานที่ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุกปีละ 2 ครั้ง คือ ในช่วงเดือนมกราคม จะมีจ๊วเก๊บน และในช่วงเดือนพฤษภาคมจะมีจ๊วประจำปี ซึ่งในงานจะมีการซ่อมเชิดสิงโตโดย กลุ่มลูกหลานของคนในตลาด มีการแสดงอุปรากรจีน นอกจากนี้ในงานยังมีการตั้งร้านค้าและมี

กิจกรรมต่างๆ อีกมากมาย บรรยายากาในงานจึงรื่นเริง สนุกสนาน และเป็นกันเอง จึงนับว่าเป็นประเพณีที่หลอมรวมใจของคนในตลาดสามชุกได้เป็นอย่างดี

ภาพ 4.3 ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุก หรือ เจี้ยปึงเต่ากง

ส่วนในด้านวัฒนธรรมประเพณีไทยที่มีการจัดงานและจัดกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมมาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ได้แก่ งานประเพณีวันขึ้นปีใหม่ งานประเพณีวันสงกรานต์ และงานประเพณีวันลอยกระทง นอกจากนี้ชาวชุมชนตลาดสามชุกทั้งคนไทย คนจีน และคนไทยเชื้อสายจีนต่างยังคงยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีของตนอยู่สม่ำเสมอ ทั้งการทำบุญ ตักบาตร ฟังเทศน์ ฟังธรรม ถือน้ำสรงน้ำพระ ให้อาหารแก่สัตว์ การแต่งงาน การบวชนาค เป็นต้น เนื่องจากชุมชนตลาดสามชุกเป็นการอาศัยอยู่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน และการอาศัยอยู่ร่วมกันระหว่างคนไทย คนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นอีกด้วย

4.1.4 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

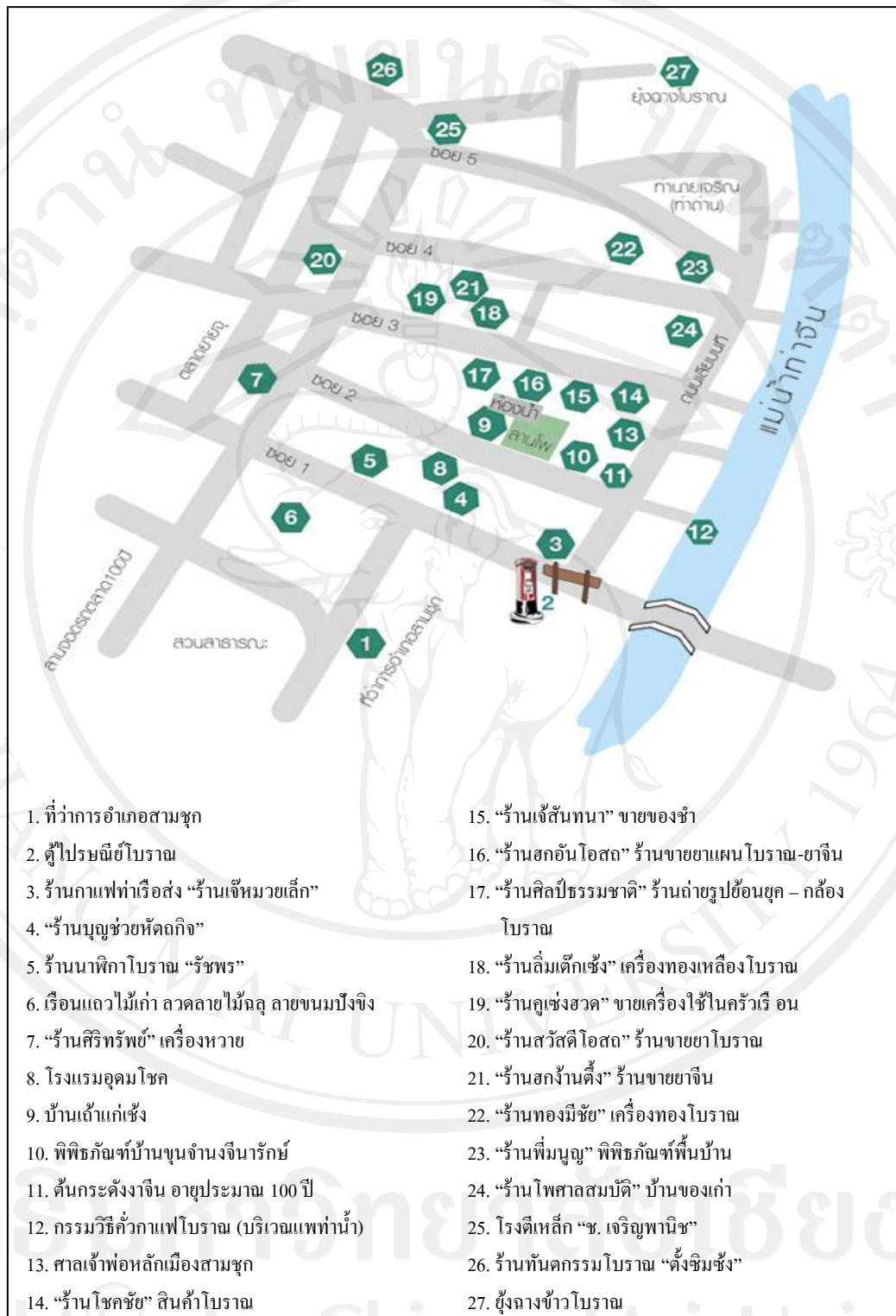
ชาวบ้านตลาดสามชุกส่วนใหญ่ยังคงยึดอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก ส่วนอาชีพเกษตรกรรม รับราชการ รัฐวิสาหกิจ กิจการส่วนตัว ฯลฯ จะเป็นอาชีพรองลงไป ซึ่งในปัจจุบันภายหลังที่ตลาดสามชุกเกิดการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่การพัฒนาตลาดให้เป็นตลาดเก่าเชิงอนุรักษ์ และการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้รายได้ของชุมชนตลาดสามชุกมาจากการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเป็นรายได้

หลัก เป็นการฟื้นฟูตลาดสามชุกให้กับผู้มีชีวิตชีวาอีกครั้งหลังจากที่เขาไปหลังจากการพัฒนาการคมนาคมทางบก ทั้งนี้ยังทำได้รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยสถานที่ท่องเที่ยวตลาดสามชุกที่สำคัญดังแผนภาพต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพ 4.4 แผนที่ท่องเที่ยวตลาดสามชุก

ที่มา: <http://www.suphan.biz/index.htm>, 2555

4.1.5 พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของตลาดสามชุก

ตลาดสามชุกในยุคบุกเบิก (พ.ศ. 2457 – สงครามโลกครั้งที่สอง)

เดิมสามชุกตั้งอยู่บริเวณ ตำบลนางบวช อำเภอนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อมาได้ย้ายที่ว่าการอำเภอนางบวชมาตั้งที่บ้านสามเพ็งในปี พ.ศ. 2454 ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอสามชุกในปี พ.ศ. 2457 จากแต่เดิมที่บ้านสามเพ็งมีสภาพเป็นป่า เมื่อมีสถานที่ราชการเข้ามาอยู่ในชุมชนจึงนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้คนจากที่ต่างๆ เดินทางเข้าออกชุมชนอย่างไม่ขาดสาย ทั้งเข้ามาติดต่อราชการ เข้ามาตั้งถิ่นฐาน และเข้ามาทำการค้า เนื่องจากบริเวณนี้ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำท่าจีน (สุพรรณบุรี) มีเส้นทางที่จะสัญจรไปมาได้หลายทางทั้งทางน้ำและทางเกวียนเหมาะสำหรับการติดต่อค้าขาย โดยกลุ่มคนแรกที่เข้ามาคือกลุ่มคนไทยที่มีอาชีพค้าขาย ตามมาด้วยกลุ่มของคนจีน ต่อมาจึงทำให้มีคนเข้ามาติดต่อค้าขายกันอย่างคึกคัก ไม่ว่าจะเป็นไทย จีน กระเหรี่ยง ละว้า ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว

เมื่อมีคนมาทำการค้าขายอย่างคึกคักก็ทำให้เกิดความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ภายในตลาดมีร้านค้ามากขึ้น ก็เริ่มมีการก่อสร้างห้องแถวเพิ่มเติม เริ่มสร้างที่ซอย 2 เป็นอาคารแรก และตามมาด้วยซอย 1 จากนั้นซอย 3 ซอย 4 เกิดขึ้นมาทีหลังในเวลาใกล้เคียงกัน ก่อสร้างแล้วเสร็จประมาณปี พ.ศ. 2466 โดยอาคารบ้านเรือนส่วนใหญ่จะสร้างออกมาในลักษณะเป็นอาคารหลังเดี่ยว หรือสร้างออกมาในลักษณะของห้องแถวไม้ 2 ชั้น ห้องที่อยู่ติดริมน้ำถือเป็นทำเลทอง เรียกว่า “หัวตลาด” มักเป็นห้องของเจ้าของตลาดและเป็นท่าเรือ ห้องที่อยู่ไกลจากริมน้ำออกไปเรียกว่าท้ายตลาด อาคารบ้านเรือนทั้งหมดจะมีงานศิลปกรรมที่เกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมได้รับอิทธิพลในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวปรากฏอยู่อย่างโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะลวดลายฉลุที่เรียกว่า “ลายขนมปังขิง” มีอยู่ถึง 19 ลาย ที่ปรากฏอยู่ตามส่วนต่างๆ ของอาคารบ้านเรือน สำหรับกรรมสิทธิ์ของอาคารบ้านเรือนในซอย 1 และซอย 2 ส่วนใหญ่จะเป็นของเจ้าแก้วรายใหญ่ที่เข้ามาบุกเบิกตลาด ส่วนที่ดินจะเป็นกรรมสิทธิ์ของที่ราชพัสดุหรือทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะต้องเสียค่าเช่าให้กับราชพัสดุตามสัญญาเช่าปีต่อปี ส่วนซอย 3 และซอย 4 เป็นที่ดินส่วนบุคคล

เมื่อมีการก่อตั้งตลาดสามชุกขึ้นมาแล้ว ก็ได้มีการสร้างศาลเจ้าพ่อหลักเมืองขึ้นบริเวณระหว่างซอย 2 และซอย 3 เพื่อเป็นที่สักการะบูชา เป็นขวัญกำลังใจ และเชื่อมความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชนตลาดสามชุกระหว่างคนไทยกับคนไทยเชื้อสายจีน โดยอันเชิญเอารูปจากศาลเจ้าพ่อหลักเมืองหลังเก่ามาใส่กระถางใหม่และประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตามธรรมเนียม มีชื่อจีนว่า “เจี๊ยะ ปึง เต้า กง” แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2467

หลังจากการก่อสร้างตัวตลาดขึ้นมาอย่างถาวร การค้าขายก็เริ่มมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเห็นได้จากมีการนำสินค้าหลากหลายจากต่างถิ่นเข้ามาขายในตลาด ส่วนสินค้าที่ค้าขายกันเป็นปกติที่สำคัญในตลาดสามชุก ได้แก่ ข้าวและถ่าน เนื่องจากพื้นที่ต่างๆ บริเวณตลาดสามชุกซึ่งอยู่ติดกับลุ่มแม่น้ำท่าจีนเหมาะแก่การทำนา ตลาดสามชุกจึงเป็นแหล่งซื้อขายข้าวที่สำคัญแห่งหนึ่ง ส่วนถ่านถือเป็นสินค้าที่สำคัญอีกประเภทหนึ่ง เนื่องจากในขณะนั้นพื้นที่บริเวณตลาดสามชุกและบริเวณใกล้เคียงยังเป็นพื้นที่ป่ามีต้นไม้อยู่เป็นจำนวนมาก การตัดไม้ นำมาเผาถ่านยังสามารถทำได้อย่างเสรี ไม่ผิดกฎหมาย แต่ก็ยังจำกัดอยู่ในพวกกระเหรี่ยงหรือละว้าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่า จนกระทั่งปี 2475 เป็นต้นมาเกิดการสัมปทานป่าไม้ขึ้น ทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและต่างถิ่นเข้ามาขออนุญาตทำไม้แปรรูปและเผาถ่านเพิ่มมากขึ้น ข้าวและถ่านจึงเป็นสินค้าหลักที่ค้าขายกันอย่างแพร่หลายควบคู่กันมาโดยตลอด

ตลาดสามชุกในยุครุ่งเรือง (หลังสงครามโลกครั้งที่สอง – พ.ศ. 2520)

ตลาดสามชุกในยุคนี้เกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นช่วงที่ตลาดสามชุกเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง เป็นตลาดประจำอำเภอที่มีผู้คนเข้ามาซื้อขายสินค้า และเป็นช่วงที่มีกลุ่มคนจีนอพยพเข้ามาทำการค้าเป็นจำนวนมาก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มพ่อค้าชาวจีนที่เล่นเรือค้าขายอยู่ในแม่น้ำท่าจีน เมื่อสะสมเงินทุนได้มากพอ ก็จะอพยพขึ้นฝั่งที่ตลาดสามชุกเพื่อมาเปิดร้านขายของ เมื่อค้าขายดีก็ชักชวนชาวเรือที่เคยทำการค้าด้วยกันให้อพยพตามๆ กันมา กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มชาวจีนที่อพยพมาจากต่างถิ่นเพื่อแสวงหาพื้นที่ทำกินใหม่ กลุ่มคนจีนที่เข้ามาแต่งงานกับชาวตลาดสามชุก กลุ่มคนที่หนีโจรผู้ร้ายที่ชุกชุมมากให้สมัยนั้น และกลุ่มคนที่อพยพหนีสงครามมาจากกรุงเทพฯ เข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพใหม่ที่ตลาดสามชุก ทำให้การค้าขายในตลาดค่อนข้างคึกคักและเติบโตอย่างรวดเร็ว ประกอบกับกรมทำนน้ำหรือกรมชลประทานได้จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในบริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน ได้มีการวางแผนโครงการชลประทานแม่น้ำสุพรรณบุรีตลอดทั้งลำน้ำหลายโครงการ ประกอบด้วย โครงการก่อสร้างประตูระบายน้ำโพธิ์พระยา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2464 แล้วในปี พ.ศ. 2509 ต่อมา มีการสร้างประตูระบายน้ำชลมารคพิจารณาและประตูเรือสัญจรชลมารคพิจารณาในปี พ.ศ. 2478 โครงการประตูระบายน้ำพระยาบันลือ และโครงการประตูระบายน้ำเจ้าเจ็ด – บางยี่หน สร้างในปี พ.ศ. 2482 โครงการทั้งหมดส่งผลให้การคมนาคมทางน้ำภายในลุ่มแม่น้ำท่าจีนเกิดการขยายตัวมากยิ่งขึ้น การสัญจรทางน้ำจึงคับคั่งไปด้วยเรือน้อยใหญ่มากมาย ซึ่งคำนวณโดยประมาณได้ว่ามีเรือสัญจรผ่านประตูเรือสัญจรชลมารคพิจารณาไม่น่าจะต่ำกว่า 300 ลำต่อวัน ซึ่งเรือที่ผ่านทางประตูน้ำ

ชลมารคพิจารณาจะต้องผ่านตลาดสามชุกด้วย ทำให้ตลาดสามชุกมีผู้คนเข้ามาเป็นจำนวนมาก เกิดการขยายตัวทางการค้า และมีอาคารบ้านเรือนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

ต่อมาเริ่มมีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในสามชุก ได้แก่ โรงงานน้ำตาลและโรงสีข้าวอีกหลายแห่ง การก่อสร้างโรงงานดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจของสามชุกขยายตัว จนกระทั่งมีการเปิดธนาคารพาณิชย์ในตลาดสามชุกถึง 7 แห่ง และมีการสร้างส่วนราชการเพิ่มขึ้นอีกหลายแห่งจากการขยายตัวทางการค้าทำให้เกิดสถานบันเทิงและบริการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเกิดขึ้นของอาชีพใหม่ในสามชุกอีกด้วย

ตลาดสามชุกในยุคชบเซา (พ.ศ. 2521 – 2541)

ตลาดสามชุกเป็นตลาดที่มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก จนกระทั่งหลังปี พ.ศ. 2520 รัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและการคมนาคมทางบก เพื่อกระจายความเจริญให้ทั่วถึง ถนนสายแรกที่ได้ถูกปรับปรุงขึ้นคือ ถนนสามชุก – หนองหญ้าไซ ถนนสายนี้แต่เดิมเป็นทางเดินเท้าและทางเกวียนที่ชาวบ้านใช้เดินทางไปมาหาสู่กันในสมัยก่อน ได้รับการปรับปรุงและพัฒนาขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2523 ในครั้งแรกนั้นได้ปรับปรุงเป็นถนนลูกรังก่อนและมีการปรับปรุงอยู่หลายครั้งจนกระทั่งเปลี่ยนเป็นถนนลาดยางโดยสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ต่อมาได้โอนให้กับกรมทางหลวงเป็นผู้ดูแลถนนสายนี้จนกระทั่งเป็นทางหลวงของแผ่นดิน ซึ่งในการปรับปรุงถนนสายสามชุก – หนองหญ้าไซ ที่มีมาอย่างต่อเนื่องทำให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและละแวกใกล้เคียงที่เคยเข้ามาซื้อขายสินค้าในตลาดสามชุกเดินทางมาไม่สะดวก ส่งผลให้ชาวบ้านเริ่มหันไปซื้อขายสินค้าที่ตลาดอื่นแทน

เมื่อการคมนาคมทางบกเริ่มสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นการคมนาคมทางน้ำก็ลดบทบาทลงด้วย ทำให้ตลาดเก่าเริ่มน้ำเริ่มชบเซาลงเรื่อยๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2530 – 2540 ได้มีการก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340 (กรุงเทพฯ – ชัยนาท) เป็นเส้นทางหลักที่ติดต่อระหว่างจังหวัดและในส่วนภูมิภาคต่างๆ ได้ส่งผลให้สถานที่ราชการหลายแห่งในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีและที่เคยอยู่ละแวกใกล้เคียงกับตลาดสามชุกย้ายไปตั้งอยู่ริมถนนสายดังกล่าวเพื่อความสะดวกสบายในการเดินทางไปติดต่อราชการ อีกทั้งพื้นที่โดยรอบที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอสามชุกมีการพัฒนาและขยายตัวมากขึ้น มีการยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอและอำเภอใหม่ๆ ได้แก่ ยกฐานะกิ่งอำเภอด่านช้างขึ้นเป็นอำเภอ และในปี พ.ศ. 2526 ก็ได้ตั้งอำเภอหนองหญ้าไซขึ้น การเกิดขึ้นของทั้งสองอำเภอ ทำให้มีผู้คนเข้าติดต่อในอำเภอสามชุกน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด และการซื้อขายสินค้าที่เกิดขึ้นในตลาดใหม่ก็สะดวกและง่ายขึ้นด้วย เป็นส่วนทำให้ตลาดสามชุกชบเซาลงอย่างรวดเร็ว ต่อมาเกิดภาวะเศรษฐกิจ

ตกต่ำในปี พ.ศ. 2540 ทำให้ผู้คนต่างพากันประกอบอาชีพค้าขายเล็กๆ น้อยๆ และเกิดการค้าแบบ ตลาดนัดหมุนเวียนไปตามชุมชนต่างๆ บริเวณโดยรอบชุมชน ทั้งนี้ยังต้องเผชิญกับการเกิดขึ้นของ ห้างสรรพสินค้าที่เข้ามาเปิดกิจการในบริเวณใกล้เคียงอีก ผู้คนจึงมีทางเลือกในการซื้อขายสินค้า มากขึ้น พ่อค้าแม่ค้าในตลาดสามชุกเริ่มขาดรายได้จึงหันไปประกอบอาชีพอื่นแทนหรือทำอาชีพ อื่นเสริม ทำให้ร้านค้าในตลาดสามชุกบางร้านต้องปิดกิจการลงเพราะสู้กับตลาดนัดและความ ทันสมัยของห้างสรรพสินค้าที่มีราคาสินค้าที่ไม่ต่างจากท้องตลาดไม่ไหว ความเจริญรุ่งเรืองของ สามชุกเหมือนในสมัยก่อนจึงค่อยๆ เลือนหายไป

การพัฒนาของตลาดสามชุกจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (พ.ศ. 2542 – 2555)

ภายหลังจากการที่ตลาดสามชุกเกิดการซบเซาลง พ่อค้าแม่ค้าในตลาดสามชุกมีรายได้ลดลง จนบางร้านไม่สามารถค้าขายต่อไปได้ต้องปิดกิจการลง หรือไม่ก็ต้องทำอาชีพอื่นเป็นอาชีพเสริม บางครอบครัวหรือบางคนต้องย้ายออกไปนอกชุมชนเพื่อประกอบอาชีพอื่นๆ เพื่อสร้างรายได้ ให้กับครอบครัว ต่อมาในปีพ.ศ. 2542 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ตลาดสามชุกเริ่มปรับตัวและ กลับมาคิดหาแนวทางที่จะทำให้ตลาดสามชุกกลับมาคึกคักเหมือนดังเก่า เริ่มจากการที่สภาภิบาล สามชุกได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลสามชุกและจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ในปี พ.ศ. 2543 โดย นายพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการศาลเจ้าพ่อหลักเมือง สามชุกได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี คณะกรรมการศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุกก็เป็นเสมือน ผู้นำตามธรรมชาติของชุมชน เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าพ่อหลักเมืองซึ่งเป็นที่เคารพบูชา คณะกรรมการ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุกจึงประกอบไปด้วยบุคคลที่นับหน้าถือตากันในชุมชน เมื่อกรรมการคน หนึ่งของคณะกรรมการศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุกได้รับเลือกเป็นนายกเทศมนตรี จึงเป็นการเชื่อม ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนตลาดสามชุกและเทศบาลตำบลสามชุกให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ซึ่งการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองพอดีกับในช่วงปี พ.ศ. 2542 กรมธนารักษ์ซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ที่ดินบริเวณซอย 1 และซอย 2 มีโครงการจะรื้อห้องแถวไม้ในบริเวณซอย 1 และซอย 2 เพื่อสร้าง เป็นอาคารพาณิชย์แทนอาคารหลังเดิม จากการที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้ชาวบ้าน ในชุมชนเกิดการสับสนและแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายหนึ่งเห็นด้วยกับกรมธนารักษ์ เนื่องจากมี ความคิดว่าถ้ามีการสร้างอาคารพาณิชย์จะให้การค้ากลับมาคึกคักอีกครั้ง การเดินทางไปมาจะ สะดวกขึ้น และอีกฝ่ายไม่เห็นด้วย โดยมีความคิดที่จะอนุรักษ์อาคารหลังเก่าไว้ เนื่องจากการสร้าง อาคารพาณิชย์ขึ้นมาแทนอาคารไม้หลังเก่าเป็นการเพิ่มค่าเช่าอาคาร ทำให้พ่อค้าแม่ค้าในตลาดบาง คนไม่อยากจะเช่าอาคารต่อ เพราะไม่อาจรู้ได้ว่าการสร้างอาคารพาณิชย์ขึ้นมาใหม่นี้จะทำให้การ

ค้าขายกลับมาคึกคักและสร้างรายได้ให้เพิ่มมากขึ้น ได้อีกหรือไม่ ถ้าการค้าขายยังคงซบเซาก็ไม่คุ้มกับค่าเช่าที่เพิ่มขึ้น สถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตลาดสามชุก คนในชุมชนเริ่มเห็นถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมา จึงหันมาคุยกัน ปรึกษาหารือกันขึ้นระหว่างคนในชุมชน ซึ่งการพูดคุยกันนี้ก็ยังไม่มีความคืบหน้าเกิดขึ้น จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2544 ได้เริ่มมีการประชุมขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยมี ดร. สมเกียรติ อ่อนวิมล ซึ่งเป็นคนสามชุก และดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาในขณะนั้นเข้าร่วมประชุมด้วย ป้าหนู (อรุณลักษณ์ อ่อนวิมล, 2555) ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก ได้เล่าให้ฟังว่า “ตอนนั้นคุณสมเกียรติก็มาเป็นแกนนำในเรื่องการอนุรักษ์ คุณสมเกียรติบอกว่าเรื่องรื้อง่ายนิดเดียว เอรธแม็คโครมาค้นวันเดียวก็หมด แต่ถ้าเราเก็บไว้แล้วเราลองคิดว่าเราจะทำยังไงกับมันดี เราจะแก้ไขยังไง” และที่ประชุมยังมีความเห็นเพิ่มเติมอีกว่าถ้าสร้างอาคารขึ้นมาใหม่แล้วค้าขายไม่ดี ใครจะเข้ามาจับจอง ในที่สุดจึงมีมติให้อนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชน

เมื่อตัดสินใจที่จะอนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมแล้ว คนในชุมชนก็ต้องมาร่วมมือกันที่จะพัฒนาตลาดให้กลับมาคึกคักอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น ให้คนในชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นและสามารถที่จะดำรงอยู่ได้ต่อไป ดังนั้นจึงมีการประชุมปรึกษาหารือกันของคนในชุมชน และตกลงกันที่จะจัดกิจกรรมเพื่อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งบ้าน วัด โรงเรียน ภายในชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นภายในชุมชน จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ขึ้นเพื่อเป็นแกนนำในการหาแนวทางพัฒนาตลาดสามชุก กิจกรรมแรกที่เริ่มดำเนินการคือการจัดงาน “อรัยดีที่สามชุก” ขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2544 ขึ้นเป็นครั้งแรก บริเวณหน้าอำเภอสามชุก ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สินค้าที่นำมาขายก็ขายได้หมดให้กับคนที่มาเที่ยวงาน และจัดต่อเนื่องมาจนกระทั่งในปีที่ 7 ได้ย้ายจากหน้าอำเภอมายังในบริเวณตลาดสามชุก โดยมีงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) เข้ามาสนับสนุนโดยมีเงื่อนไขว่าต้องปราศจากบุหรี่และแอลกอฮอล์ จึงเปลี่ยนชื่องานเป็น “อรัยดีกินฟรีทั้งตลาด” ได้มีการขอความร่วมมือของคนในชุมชนให้ช่วยกันทำอาหารเลี้ยงคนที่เข้ามาเที่ยวชมงาน ถ้าชาวบ้านหรือร้านค้าใดไม่สะดวกที่จะทำอาหารเองก็อาจจะสั่งซื้อจากที่อื่นเข้ามาก็ได้ กิจกรรมที่จัดทำขึ้นนี้ได้มีการรณรงค์ให้ช่วยกันลดโลกร้อนด้วย โดยการจำหน่ายชุดภาชนะใส่อาหารพร้อมกับถุงผ้า เมื่อซื้อแล้วสามารถนำภาชนะดังกล่าวนี้ไปใส่อาหารกินฟรีได้ทั้งตลาด มีการรื้อฟื้นประเพณีเก่าๆ เข้ามาจัดกิจกรรมในบริเวณตลาด เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น เป็นการทำให้คนเข้ามาเที่ยวใน

ตลาดสามชุกเพิ่มมากขึ้น แต่กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้จะเป็นการฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างเทศบาลและคณะกรรมการชุมชนทั้ง 14 ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสามชุก

หลังจากที่คณะกรรมการและคนในชุมชนสามชุกดำเนินการมาได้ระยะหนึ่งแล้ว และกำลังหาแนวทางที่จะดำเนินการพัฒนาตลาดสามชุกต่อไปนั้น มูลนิธิชุมชนไทได้เข้ามาพูดคุยชักชวนให้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) มีการส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาสำรวจข้อมูลภายในพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการดำเนินงานโครงการฯ ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2545 ซึ่งมูลนิธิชุมชนไทได้เข้ามาช่วยสอนกระบวนการทำงานให้กับชุมชน ทำให้การดำเนินงานของสามชุกเป็นไปอย่างมีระบบมากขึ้น มีการจัดประชุม จัดเวทีประชาคม และเกิดกิจกรรมต่างขึ้นมากมาย โดยกิจกรรมแรกที่ดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานคือทำความสะอาดตลาด เรียกกิจกรรมนี้ว่า “หยากไย่ร้อยปี” เนื่องจากตลาดสามชุกเป็นตลาดที่อยู่มานานเป็นร้อยปี แต่ไม่ได้ปรับปรุงเรื่องความสะอาดของอาคารบ้านเรือนเลย ทางคณะกรรมการฯ จึงมีการณรงค์ให้ร้านค้าต่างๆ ทำความสะอาดร้านค้าของตนเอง และขอความร่วมมือคนในชุมชนที่มีจิตอาสาเข้าร่วมด้วยช่วยกันทำความสะอาดด้วย ทั้งนี้ยังณรงค์ให้ร้านค้าต่างๆ ช่วยกันจัดระเบียบภายในร้านค้าให้สะอาด ถูกหลักอนามัย น่าซื้อ เป็นการดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาซื้อขาย ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องเพื่อฟื้นฟูและปรับปรุงตลาดสามชุกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชน เป็นผลให้ตลาดสามชุกได้รับเลือกเป็น 1 ใน 12 เมืองน่าอยู่โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ ด้านเมืองเก่า ในปี พ.ศ. 2546

จากการได้รับเลือกให้เป็น 1 ใน 12 เมืองน่าอยู่โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ ทำให้คณะกรรมการฯ ได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนนำมาปรับปรุงตลาดสามชุก จากการไปศึกษาดูงานนี้ยังทำให้เกิดแนวคิดที่จะจัดตลาดสามชุกเป็น “ตลาดมีชีวิต พืชพันธุ์มีชีวิต” เมื่อเกิดแนวคิดนี้ขึ้นมาก็เริ่มที่จะเรียงร้อยประวัติศาสตร์โดยการขอรูปถ่ายเก่าๆ จากร้านค้าต่างๆ ภายในตลาดสามชุก จากนั้นก็เชิญผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปมาบอกเล่าเรื่องราวจากภาพถ่ายเหล่านั้น ถือเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งโดยเรียกกิจกรรมนี้ว่า “ภาพเก่าเล่าขานตำนานสามชุก” ป้าแหว คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก (กฤตยา เสริมสุข , 2556) กล่าวให้ฟังว่า “เราจะพัฒนาเชิงอนุรักษ์เพราะว่าเรามีบ้านเรือนมีต้นทุนอยู่แล้วทั้งหมด เพียงแต่เราต้องมาร่วมมือกันอนุรักษ์เท่านั้นเอง เราก็เริ่มเรียงร้อยประวัติศาสตร์ เพราะว่าการทำอะไรที่จะดึงดูดคนมา ต้องทำให้เขารู้เรื่องราวของเราด้วย ชาวตลาดเขาก็รู้แต่เรื่องวิถีชีวิตค้าขายของเขา

แต่เรื่องราวที่สามชุกเป็นมาอย่างไรเขาจะไม่ค่อยรู้” จึงเกิดเป็นกิจกรรมที่เรียกว่า “บ้านพูดได้” ซึ่งเจ้าของบ้านสามารถเล่าเรื่องราวของครอบครัวผ่านภาพถ่ายและข้าวของเครื่องใช้ในอดีต และมีกิจกรรมอื่นๆ เกิดขึ้นตามมาอีกมากมาย มีกิจกรรมสำหรับเด็กๆ และเยาวชน เช่น กิจกรรมแรลลี่ประวัติศาสตร์ให้เด็กๆ ที่เข้าร่วมได้ปั่นจักรยานเรียนรู้วิถีชีวิตและความเป็นมาของตลาดสามชุก เรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในตลาด โดยมีฐานการเรียนรู้ในตลาด วัดสามชุก และรอบๆ ชุมชน กิจกรรมอบรมมักคุเทศก์น้อยโดยใช้ระยะเวลา 3 วัน ซึ่งมักคุเทศก์นี้ก็จะทำหน้าที่คอยบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบ นอกจากนี้โรงเรียนมัธยมศึกษาในชุมชนยังมีการผลักดันให้เกิดหลักสูตรท้องถิ่นที่บอกเล่าตำนานเมืองสามชุกเพื่อสร้างจิตสำนึกรักบ้าน และยังได้มีการปรับปรุงบ้านขุนจางเป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจเข้าชมและสามารถรับรู้ถึงเรื่องราวต่างๆ ของสามชุก การได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 12 เมืองนำร่องโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ มีส่วนช่วยให้คณะกรรมการฯ สามารถขับเคลื่อนกระบวนการทำงานต่อไปได้ด้วยพลังของประชาชนในชุมชนจนประสบความสำเร็จต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าโครงการฯ จะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2549 ก็ตาม

เมื่อตลาดสามชุกที่เคยขบเซาไปเป็นเวลานานกับมาเฟ่นักต้มตุ๋น มีการปรับปรุงและทำความสะอาดอาคารบ้านเรือน ร้านค้าที่เคยปิดกิจการไปก็กลับมาเริ่มทำการค้าขายใหม่ ผู้คนที่เคยอพยพโยกย้ายออกไปอาศัยอยู่ภายนอกชุมชนก็กลับเข้ามาอีกครั้ง ทั้งยังเปิดช่องทางให้กับคนภายนอกเข้ามาทำการค้าในชุมชน ก็เริ่มมีนักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาเที่ยวชมตลาดสามชุกเพิ่มมากขึ้น เศรษฐกิจในชุมชนตลาดสามชุกก็เริ่มดีขึ้น กิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนร่วมกันทำก็เห็นผลเป็นรูปธรรม ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 เครือข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัดสุพรรณบุรีได้เข้ามาพบปะพูดคุยกับคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก เพื่อหาความร่วมมือในการพัฒนาตลาดสามชุกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี และได้มีการเปิดป้าย “สามชุกตลาดร้อยปี” อย่างเป็นทางการ โดยมีพี่น้องเครือข่ายมาร่วมงานจากทั่วประเทศ มีสื่อมวลชนเข้ามาร่วมเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ ทำให้ตลาดสามชุกเป็นที่รู้จักมากขึ้น ผู้คนเริ่มเข้ามาศึกษาดูงาน และเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

กิจกรรมและการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์มีมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ตลาดสามชุกเป็นที่ยอมรับและชื่นชอบจากคนในทุกระดับ เป็นแบบอย่างที่ดีในการฟื้นฟูและพัฒนาที่เกิดมาจากชุมชนโดยแท้จริง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2548 ได้รับการคัดเลือกจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้ได้รับพระราชทานรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นประเภทองค์กรจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

แม้ว่าการดำเนินงานพัฒนาตลาดสามชุกมีอย่างต่อเนื่องแต่ก็ยังไม่มีความชัดเจนระหว่าง
กรมธนารักษ์กับชุมชน จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2550 กรมธนารักษ์ได้ทำหนังสือไปถึงกรมศิลปากร
เพื่อขอความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี กรมศิลปากรให้ความเห็น
กลับมามีอาคารภายในตลาดสามชุกจัดเป็นโบราณสถานการณัประเภท “ย่านประวัติศาสตร์” ที่มี
ความสัมพันธ์ในด้านประวัติศาสตร์ชุมชน และรูปแบบอาคารพื้นถิ่น สมควรอนุรักษ์ไว้เป็นแหล่ง
เรียนรู้ของชุมชน เมื่อกรมธนารักษ์ล้มเลิกโครงการ ไม่มารื้ออาคารไม้หลังเก่าแล้วสร้างอาคาร
พาณิชย์ทำให้มีชาวชุมชนตลาดสามชุกปรับปรุงตัวอาคารอย่างจริงจังเพื่อให้มันคงถาวร และในปี
พ.ศ. 2550 ก็เป็นปีที่ตลาดสามชุกเป็นที่รู้จัก เป็นปีที่นักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก
รวมถึงนักเรียนนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาดูงานถึงแนวทางในการที่จะประสบความสำเร็จเหมือนตลาด
สามชุก ทำให้ตลาดสามชุกได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย ตลาดสามชุกจึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว
เรียนรู้วิถีชีวิตในเชิงอนุรักษ์ อันเป็นผลมาจากความเข้มแข็งของคนในชุมชนจนกระทั่งปัจจุบัน

จากความพยายามของคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์และชุมชนตลาด
สามชุกในการมีส่วนร่วมที่จะช่วยกันพัฒนาตลาดสามชุกให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง ทำให้ตลาด
สามชุกได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย อาทิ รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจากกระทรวงท่องเที่ยวและ
กีฬา ในปี พ.ศ. 2550 สำนักงานเลขาธิการการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ยกย่องให้เป็นสังคมแห่ง
การเรียนรู้ ในปี พ.ศ. 2551 และองค์การยูเนสโก ประกาศให้สามชุกตลาดร้อยปี “เป็นองค์กรภาค
ประชาชนที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมประเภทดี ในเขตภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก” ที่ชุมชนเข้มแข็ง
จนสามารถพลิกฟื้นคืนชีวิตให้แก่วิถีชีวิต และเศรษฐกิจจนกลับคืนมาได้สำเร็จ ซึ่งรางวัลเหล่านี้เป็น
เครื่องการันตีได้ว่าความสำเร็จที่ตลาดสามชุกได้รับนั้นเกิดขึ้นมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่าง
แท้จริง จนทำให้ตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี

4.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ตลาดสามชุกเป็นตลาดที่มีมานานกว่าร้อยปีที่เคยมีความเจริญรุ่งเรือง เป็นตลาดริมแม่น้ำที่
มีความสำคัญในอดีตของจังหวัดสุพรรณบุรี จนกระทั่งได้มีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
ทางด้านคมนาคม จากการเดินทางมาค้าขายจากทางเรือก็เปลี่ยนมาเป็นทางบก มีการสร้างถนน
ขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง สถานที่ราชการต่างๆ ได้ย้ายตามออกไปอยู่บริเวณ
ทางหลวงสายหลัก ต่อมาไม่นานได้มีการปรับปรุงถนนที่มีมาแต่เดิมให้มีสภาพที่ดีขึ้น ซึ่งใช้
ระยะเวลายาวนาน ส่งผลให้การเดินทางมาตลาดสามชุกมีความยากลำบาก ผู้คนจึงไปทำการซื้อขาย
สินค้าในตลาดอื่นบริเวณใกล้เคียง ที่สามารถเดินทางได้สะดวกกว่า ตลาดสามชุกจึงเริ่มซบเซาลง

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา อีกทั้งยังต้องมาเจอกับปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำอีกในช่วงปี พ.ศ. 2540 ยิ่งทำให้ตลาดสามชุกยากยิ่งที่จะดำรงอยู่ต่อไปได้ ชุมชนตลาดสามชุกจึงร่วมประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อหาแนวทางที่จะพัฒนาตลาดสามชุกให้กับมาเจริญรุ่งเรืองเหมือนในอดีตอีกครั้ง โดยมีแนวคิดที่จะอนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดการดำเนินการพัฒนาฟื้นฟูตลาดสามชุก จนกระทั่งตลาดสามชุกกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม และได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย โดยมีปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังต่อไปนี้

4.2.1 ปัจจัยด้านกายภาพและสังคมวัฒนธรรม

4.2.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

4.2.3 ปัจจัยด้านศักยภาพของชุมชนและทุนทางสังคม

4.2.4 ปัจจัยด้านการเข้ามาสนับสนุนขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ

4.2.5 ปัจจัยด้านนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว

4.2.7 ปัจจัยด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

4.2.6 ปัจจัยด้านการสื่อสาร

4.2.1 ปัจจัยด้านกายภาพและสังคมวัฒนธรรม

พื้นที่ของตลาดสามชุกบางส่วนเป็นที่ราชพัสดุ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในความดูแลของกรมธนารักษ์ อยู่บริเวณซอย 1 และซอย 2 ของตลาดสามชุก โดยให้คนในชุมชนตลาดสามชุกเช่าอยู่อาศัย ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ลักษณะเป็นอาคารไม้สองชั้นมีอายุกว่าร้อยปีที่ไม่ค่อยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเท่าไรนัก เนื่องจากเป็นอาคารเช่า ต่อมากรมธนารักษ์ได้มีแนวคิดที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอาคารที่มีมาแต่เดิมดังกล่าว โดยจะรื้อถอนอาคารไม้ในบริเวณซอย 1 และซอย 2 ที่อยู่บนที่ดินในการดูแลของกรมธนารักษ์เพื่อสร้างเป็นอาคารคอนกรีตให้มั่นคงถาวรกว่าเดิม โดยคาดว่าจะเก็บค่าเช่าได้เพิ่มมากขึ้น จากแนวคิดดังกล่าวของกรมธนารักษ์ถือเป็นสิ่งช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาฟื้นฟูตลาดสามชุก เนื่องจากชาวบ้านอาศัยตลาดสามชุกมาเป็นระยะเวลายาวนาน ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย ทำให้ชาวบ้านจึงเกิดความวิตกกังวลในเรื่องของที่อยู่อาศัย โดยไม่อาจทราบได้ว่าการสร้างอาคารพาณิชย์ขึ้นมาแทนอาคารไม้เดิมนั้นการค้าขายจะกลับมามีขึ้นหรือไม่ โดยที่ชาวบ้านจะต้องเสียค่าเช่าอาคารที่เพิ่มมากขึ้น จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ชาวบ้านต่างออกมาแสดงความคิดเห็น ชาวบ้านบางส่วนก็เห็นด้วยที่จะเปลี่ยนจากอาคารไม้เดิมเป็นอาคาร

พาณิชย์ เนื่องจากอาคารไม้เดิมเก่าและทรุดโทรมมากแล้ว ความคิดเห็นของชาวบ้านจึงขัดแย้งกัน แบ่งแยกออกเป็นสองส่วน เมื่อความคิดเห็นของชาวบ้านไม่ตรงกันและไม่ตรงกับหน่วยงานเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน ทำให้เกิดความไม่มั่นคงและไม่มั่นใจที่จะปรับปรุงสภาพแวดล้อมของตลาดสามชุก ทั้ง ๆ ที่แนวคิดที่จะทำการปรับปรุงอาคารเรือนแถวไม้เดิมเป็นอาคารพาณิชย์มีนโยบายที่กำหนดมาหลายปีแล้ว แต่ก็ยังไม่มีความคืบหน้าและยังสามารถดำเนินการได้ พอถึงกับในช่วงปี พ.ศ. 2542 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการปกครองส่วนท้องถิ่นจากสุขาภิบาลสามชุกยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลสามชุก และผู้นำของชุมชนตลาดสามชุกได้รับเลือกให้เป็นนายกเทศมนตรีจึงเกิดแนวคิดที่จะอนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

เนื่องจากตลาดสามชุกเป็นตลาดเก่าที่มีอายุกว่าร้อยปี มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ประกอบกับลักษณะของอาคารบ้านเรือนอันเป็นงานทางสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะลวดลายฉลุที่เรียกว่า “ลายขนมปังขิง” มีอยู่ถึง 19 ลาย ที่ปรากฏอยู่ตามส่วนต่างๆ ของอาคารบ้านเรือนสร้างมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่หาดูได้ยากแล้วในปัจจุบัน พร้อมกับบรรยากาศแบบเก่าๆ ในชุมชนและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และร้านค้าส่วนใหญ่ในตลาดยังคงมีการเก็บรักษาเครื่องเรือน และของใช้ต่างๆ ในสมัยก่อน ซึ่งเป็นสิ่งที่บอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตชุมชนตลาดสามชุกในอดีตได้เป็นอย่างดี ควรที่จะอนุรักษ์ไว้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน จึงเริ่มมีการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารไม้หลังเก่าที่มีมาแต่เดิมให้ดีขึ้น และพัฒนาพื้นที่ตลาดในทุกๆ ด้านไปพร้อมๆ กัน ถือเป็นการต่อรองกับทางกรมธนารักษ์เพื่อไม่ให้สร้างอาคารพาณิชย์หลังใหม่ขึ้นมาแทนที่อาคารไม้เดิมอีกด้วย

จากการพัฒนาปรับปรุงอาคารบ้านเรือนในตลาดสามชุก อันเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมที่หาดูได้ยาก มีประวัติศาสตร์ชุมชนที่น่าสนใจ ประกอบกับอาหารคาวหวานพื้นบ้านสูตรดั้งเดิมอันเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ขึ้นชื่อของฝีมือชาวบ้านในชุมชนตลาดสามชุก และการที่ชุมชนตลาดสามชุกยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนแบบดั้งเดิม พร้อมกับกลิ่นอายความเป็นชนบท ที่คนในชุมชนธำรงรักษาไว้ได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้คนในสังคมปัจจุบันโหยหา สิ่งเหล่านี้จึงช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมอย่างไม่ขาดสายในปัจจุบัน ทำให้ตลาดสามชุกกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรี

กรมธนารักษ์จึงได้ทำหนังสือไปถึงกรมศิลปากรในช่วงปี พ.ศ. 2550 เพื่อขอความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ของตลาดสามชุกต่อกรมศิลปากร กรมศิลปากรให้ความเห็นกลับมาว่า อาคารภายในตลาดสามชุกจัดเป็น โบราณสถานการณัฎฐ์ประเภท “ย่านประวัติศาสตร์” ที่มีความสัมพันธ์ในด้านประวัติศาสตร์ชุมชน และรูปแบบอาคารพื้นถิ่น สมควร

อนุรักษไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เมื่อกรมธนารักษ์ไม่มรื้อทำให้มีการปรับปรุงตัวอาคารอย่างจริงจัง

4.2.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ภายหลังที่ตลาดสามชุกมีการพัฒนาการคมนาคมจากการคมนาคมทางน้ำมาเป็นการคมนาคมทางบก ในช่วงปี 2530 – 2540 มีการปรับปรุงถนนในการเดินทางให้สะดวกมากขึ้น การค้าขายทางน้ำก็เริ่มลดบทบาทลง มีการสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340 และมีการปรับปรุงถนนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งใช้ระยะเวลายาวนานเกือบสิบปี ทำให้การเดินทางมาตลาดสามชุกยากลำบากมากขึ้น ชาวบ้านที่จะเดินทางมาตลาดสามชุกจึงเดินทางไปจับจ่ายใช้สอยในตลาดใกล้เคียงที่เดินทางไปสะดวกมากกว่า พร้อมๆ กับสถานที่ราชการที่ย้ายไปอยู่บริเวณริมทางหลวงไม่ต้องเข้ามาติดต่อบริเวณตลาดสามชุกเหมือนอย่างที่เคยเป็นในอดีต ตลาดสามชุกจึงเริ่มซบเซาลง ประจวบกับการเผชิญต่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในปี พ.ศ. 2540 ผู้คนพากันตกงานจึงหันมาประกอบอาชีพค้าขายเล็กๆ น้อยๆ เพื่อนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว เงินที่ชาวบ้านจะนำมาใช้สอยก็มีไม่มากนัก อีกทั้งตลาดสามชุกยังต้องแข่งขันกับการเกิดการค้าแบบตลาดนัดที่จะหมุนเวียนไปตามชุมชนต่างๆ บริเวณโดยรอบตลาด และการเกิดขึ้นของห้างสรรพสินค้าที่เข้ามาเปิดกิจการในบริเวณใกล้เคียงอีก ผู้คนจึงมีทางเลือกในการซื้อขายสินค้ามากขึ้น พ่อค้าแม่ค้าในตลาดสามชุกเริ่มขาดรายได้ บางรายต้องประกอบอาชีพอื่นแทนหรือทำอาชีพอื่นเสริม หรือไม่ก็ต้องปิดกิจการลง ความเจริญรุ่งเรืองของตลาดสามชุกเหมือนในอดีตจึงค่อยๆ เลือนหายไป

จากการประสบกับปัญหาดังกล่าวมาเป็นระยะเวลานาน เมื่อกรมธนารักษ์มีโครงการที่จะรื้ออาคารเรือนไม้หลังเก่าสร้างเป็นอาคารพาณิชย์หลังใหม่ ทำให้ชาวบ้านมีการปรึกษาหารือกันและเกิดข้อโต้แย้งเกิดขึ้นในชุมชน เนื่องจากการสร้างอาคารพาณิชย์หลังใหม่จะนำมาซึ่งค่าเช่าที่เพิ่มมากขึ้น โดยไม่อาจทราบได้ว่าการค้าขายจะกลับมาดีขึ้นได้หรือไม่ ส่งผลให้ชาวบ้านเกิดความวิตกกังวลเป็นอย่างมาก คนในชุมชนจึงช่วยกันระดมความคิดเห็นและตัดสินใจที่จะอนุรักษ์อาคารเรือนไม้หลังเดิมไว้พร้อมกับกระตุ้นเศรษฐกิจของตลาดสามชุกให้กลับมาดีขึ้นอีกด้วย เมื่อตัดสินใจได้ ดังนั้นคนในชุมชนตลาดสามชุกจึงช่วยกันปรับปรุงฟื้นฟูพัฒนาตลาดสามชุก เพื่อให้เศรษฐกิจของตลาดสามชุกกลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง โดยการดำเนินการจัดกิจกรรมอ้อยคั่วที่สามชุกเป็นกิจกรรมแรก ที่นำมาช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจของตลาดสามชุก โดยขอความร่วมมือจากคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ชาวบ้าน ร้านค้า วัด โรงเรียน เทศบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีของคนในชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม จากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ก็ทำ

ให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจของตลาดสามชุกให้กลับมาดีขึ้น และยังคงจัดเรื่อยมาทุกปีจนกระทั่งปัจจุบัน โดยการจัดกิจกรรมครั้งนี้เป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ตลาดสามชุกให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ชาวบ้านเริ่มเป็นผลที่เกิดขึ้นตามมาและมีกำลังใจที่จะดำเนินการช่วยกันพัฒนาตลาดสามชุกต่อไป จนสามารถพลิกฟื้นเศรษฐกิจของตลาดสามชุกให้กลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง

4.2.3 ปัจจัยด้านศักยภาพของชุมชนและทุนทางสังคม

ตลาดสามชุกเป็นตลาดที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ผู้คนที่อาศัยอยู่ในตลาดสามชุกก็อาศัยสืบต่อกันมายาวนานจากรุ่นสู่รุ่น จึงทำให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่นบนพื้นฐานของวัฒนธรรมประเพณีเดียวกัน นำไปสู่การมีศักยภาพของชุมชนและทุนทางสังคมในการมีส่วนร่วมกันคิดร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ดังต่อไปนี้

ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน

ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนการค้าริมน้ำที่เคยเจริญรุ่งเรืองในอดีตที่มีอายุกว่าร้อยปี คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่มาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย คนในชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมประเพณีเดียวกัน โดยมีความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อศาลเจ้าพ่อหลักเมืองที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้กับคนในชุมชน สิ่งเหล่านี้นับเป็นทุนทางสังคมที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต เมื่อกรมธนารักษ์มีแนวคิดที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอาคารบ้านเรือนเก่าในตลาดสามชุกในบริเวณซอย 1 และซอย 2 ซึ่งเป็นที่ดินของกรมธนารักษ์เพื่อสร้างเป็นอาคารคอนกรีตให้มั่นคงถาวรกว่าเดิม ส่งผลต่อชาวบ้านชุมชนตลาดสามชุกโดยตรง เป็นช่วงเดียวกันกับที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครอง โดยมีการยกระดับสุขาภิบาลสามชุกขึ้นเป็นเทศบาลตำบลสามชุกในปี พ.ศ. 2542 และจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในปี พ.ศ. 2543 โดย นายพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุกได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี คณะกรรมการศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุกก็เป็นเสมือนผู้นำตามธรรมชาติของชุมชน เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าพ่อหลักเมืองซึ่งเป็นที่เคารพบูชา และเป็นบุคคลที่นับหน้าถือตากันในชุมชน เมื่อกรรมการคนหนึ่งของคณะกรรมการศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุกได้รับเลือกเป็นนายกเทศมนตรี จึงเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนตลาดสามชุกและเทศบาลตำบลสามชุกให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และทำให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาตลาดสามชุก โดยอาศัยความสัมพันธ์ทางสังคมที่อยู่บนบรรทัดฐานและความไว้วางใจกันที่มีมาอย่างยาวนานเป็นเครื่องมือช่วยผลักดันให้เกิดการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาและนำไปสู่การพัฒนาชุมชน

ความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

จากการที่กรมการศึกษามีโครงการที่จะรื้อถอนอาคารไม้ที่มีมาแต่เดิมแล้วสร้างเป็นอาคารพาณิชย์ ทำให้คนภายในชุมชนเข้าร่วมปรึกษาหารือว่าจะทำอย่างไรกับสถานการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้น เริ่มมีการจับกลุ่มพูดคุยกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ภายในชุมชน แต่ก็ไม่มีใครมีความกล้าหน้าใดๆ เกิดขึ้น จนกระทั่งเริ่มมีการจัดประชุมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งการจัดประชุมก็เป็นไปอยู่หลายครั้ง จนท้ายที่สุดก็ตัดสินใจที่จะอนุรักษ์อาคารไม้หลังเก่าเอาไว้ เมื่อตัดสินใจได้เช่นนั้นคนภายในชุมชนก็ช่วยกันระดมความคิด เขียนแผนงาน เพื่อหาแนวทางที่จะพัฒนาตลาดสามชุกให้เป็นตลาดเก่าเชิงอนุรักษ์ พร้อมกับกระตุ้นเศรษฐกิจของตลาดสามชุกในกลับมาเจริญรุ่งเรืองอีกครั้งหนึ่ง ทำให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ขึ้น ประกอบด้วยกลุ่มคนต่างๆ เช่น ครู เจ้าหน้าที่เทศบาล นักธุรกิจ ชาวบ้านในตลาด ตัวแทนจากชุมชนรอบตลาด กลุ่มผู้อาวุโส เป็นต้น มาเป็นคณะทำงาน มีการแบ่งให้คณะกรรมการฯ ทำงานตามหน้าที่ตามความเหมาะสม โดยมี นายพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลสามชุกอยู่ในขณะนั้นเป็นประธานกรรมการฯ เป็นแกนนำคอยให้ความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและสามารถที่จะพัฒนาชุมชนไปตามแนวทางตามความต้องการของชุมชนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดการประสานความร่วมมือเป็นอย่างดีระหว่างเทศบาลตำบลสามชุกและคนในชุมชนตลาดสามชุกในการดำเนินงานพัฒนาตลาดสามชุกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์จะทำหน้าที่เป็นแกนนำสำคัญในการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมต่างๆ มีการสร้างพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนชาวตลาดสามชุกทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมกับทุกประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน มีการจัดเวทีประชุมชี้แจงร่วมกับเทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ พร้อมทั้งกระตุ้นให้ชาวบ้านในชุมชนตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ และร่วมกันหาแนวทางแก้ไข เมื่อชุมชนตลาดสามชุกมีแนวทางที่จะอนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม จึงได้นำจิตสำนึกร่วมที่จะอนุรักษ์บ้านเก่าของชุมชนเอาไว้มาก่อให้เกิดการคิดกิจกรรมในการขับเคลื่อนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยในทุกๆ กิจกรรมจะเน้นให้ทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ หรือบุคคลที่มีจิตอาสา ไม่มีการบังคับ และไม่มีค่าตอบแทนใดๆ ซึ่งคนในชุมชนตลาดสามชุกไม่ว่าจะเป็นในส่วน of เทศบาล ประชาชน วัด และโรงเรียนในพื้นที่ต่างก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการที่จะร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันภายในชุมชนบ้างก็ตาม ทำให้เห็นความเข้มแข็งของชุมชนในการเข้ามามีบทบาทและการเข้ามามีส่วนร่วม เป็นส่วนในการขับเคลื่อนที่สำคัญและนำไปสู่การพัฒนาชุมชน

นอกจากการร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาตลาดสามชุกของชาวชุมชนตลาดสามชุกแล้ว เงินสนับสนุนที่มาช่วยปรับปรุงฟื้นฟูตลาดสามชุกก็ไม่ได้มาจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและกล่อมรับบริจาคที่ตั้งบริเวณหน้าพิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจำนงเพียงเท่านั้น แต่ยังมาจากเงินบริจาคของร้านค้าต่างๆ ที่อยู่ในบริเวณตลาดสามชุกคนละเล็กคนละน้อยแล้วแต่ความสมัครใจไม่มีการบังคับหรือกำหนดกฎเกณฑ์ใดๆ ทั้งสิ้น เพื่อนำมาช่วยพัฒนาตลาดสามชุก ดังนั้นการที่ตลาดสามชุกประสบความสำเร็จได้ในทุกวันนี้ก็เป็นพลังที่เกิดมาจากการขับเคลื่อนของภาคประชาชนอย่างแท้จริง ด้วยความตระหนักถึงปัญหาและร่วมมือกันแก้ไขปัญหา มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชุมชน ทำให้เกิดเครือข่ายในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและพัฒนาชุมชนต่อไป

4.2.4 ปัจจัยด้านการเข้ามาสนับสนุนขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ

เมื่อเศรษฐกิจของตลาดสามชุกซบเซา ชาวบ้านชุมชนตลาดสามชุกจึงหาแนวทางเพื่อพัฒนาตลาดสามชุกให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง โดยมีคณะกรรมการฯ เป็นแกนนำสำคัญร่วมกับชาวบ้านร่วมกันประชุมปรึกษาหารือดำเนินการตามแนวทางที่วางไว้ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2546 ชุมชนตลาดสามชุกได้เข้าร่วมในโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และมูลนิธิชุมชนไท เป็นโครงการที่สนับสนุนให้ชาวบ้านเกิดความเข้มแข็งและตรงกับความต้องการของชาวบ้าน โดยมีประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ร่วมเป็นภาคีในการขับเคลื่อนและมีเป้าหมายที่ทำให้สามชุกเป็นเมืองที่มีความสุขและน่าอยู่

จากการที่มูลนิธิชุมชนไทได้เลือกให้ชุมชนตลาดสามชุกเข้าร่วมโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ ก็ได้มีการส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาสอนกระบวนการทำงานให้กับคณะกรรมการและชาวชุมชนตลาดสามชุก เนื่องจากชุมชนตลาดสามชุกยังขาดประสบการณ์ในการดำเนินการ โดยมีการสนับสนุนการศึกษาแลกเปลี่ยนดูงาน และร่วมเวทีเสวนากับชุมชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และขยายมุมมองนำมาพัฒนาชุมชนของตนเอง พร้อมทั้งร่วมจัดเวทีชุมชนเพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดก้าวแรกในการร่วมมือร่วมใจกัน และมุ่งมั่นที่จะทำงานร่วมกันต่อไป รวมถึงประสานงานเชื่อมโยงกับชุมชนเครือข่ายภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนาชุมชนตลาดสามชุก เกิดการสร้างกลุ่มเครือข่ายขึ้นมาและการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเครือข่าย โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งจากการเข้าร่วมโครงการครั้งนี้ทำให้ชุมชนตลาดสามชุก มีกระบวนการในการทำงานอย่างมีแบบแผนนำไปสู่การพัฒนาตลาดสามชุกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ยังได้รับงบประมาณ

การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมมาจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) บ้างบางส่วนอีกด้วย

4.2.5 ปัจจัยด้านนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว

กระแสของการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมไทยในช่วง 20 – 30 ปีที่ผ่านมาจะมุ่งเน้นที่การสนับสนุนและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ รัฐจึงพยายามส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งปวงมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น โดยมีการกำหนดนโยบายและการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น พร้อมทั้งมีงบประมาณช่วยในการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จังหวัดสุพรรณบุรีก็มีนโยบายที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการ หน่วยงานเอกชน หน่วยงานท้องถิ่น และภาคประชาชน ยกกระดานของการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวของจังหวัดสุพรรณบุรี ให้ได้มาตรฐาน ส่งเสริมและเผยแพร่การท่องเที่ยวของจังหวัดสุพรรณบุรี ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นระหว่างกัน ให้ความสะดวกและช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมากระแสนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กำลังเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย เมื่อตลาดสามชุกมีการปรับปรุงและฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2547 เครือข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัดสุพรรณบุรีได้เข้ามาพบปะพูดคุยกับคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ เพื่อแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาตลาดสามชุกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ตลาดสามชุกกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรี

4.2.6 ปัจจัยด้านการสื่อสาร

ในสังคมปัจจุบันสื่อนับว่ามีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลข่าวสาร ยิ่งในปัจจุบันช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต รวมถึงมือถือสมาร์ทโฟน ไม่ว่าจะอยู่ใกล้หรือไกลแค่ไหนก็สามารถที่จะรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง ตลอดเวลา และเท่าทันเหตุการณ์เหมือนกันหมด ซึ่งจากการที่ชุมชนตลาดสามชุกได้รับเลือกให้เป็น 1 ใน 12 เมืองที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ มีการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน และนำมาฟื้นฟูพัฒนาตลาดสามชุก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2547 ได้มีการเปิดป้ายสามชุกตลาดร้อยปีอย่างเป็นทางการ มีชุมชนเครือข่ายมาร่วมงานจากทั่วประเทศ

หลังจากนั้นตลาดสามชุกก็เริ่มเป็นที่รู้จัก มีสื่อมวลชนเข้ามานำเรื่องราวของตลาดสามชุกไปช่วยกันประชาสัมพันธ์ตามช่องทางต่างๆ อย่างแพร่หลาย ทำให้คนเข้ามาศึกษาดูงานกันเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรี มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมอย่างไม่ขาดสาย นอกจากนี้การที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมตลาดสามชุกและเกิดความประทับใจ ยังคงเก็บความประทับใจเหล่านี้บอกต่อผ่านทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ตลาดสามชุกด้วยอีกทางหนึ่งอีกด้วย

4.2.7 ปัจจัยด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ตลาดสามชุกเป็นตลาดโบราณริมน้ำที่มีอายุกว่าร้อยปีของอำเภอสามชุกจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นตลาดที่มีชื่อเสียงได้รับการยกย่องให้เป็นตลาดเก่าเชิงอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม และเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ในปัจจุบันนับได้ว่าตลาดสามชุกเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรี ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมอย่างแพร่หลาย โดยมีปัจจัยด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่สนับสนุนการท่องเที่ยวตลาดสามชุก 5 ประการ ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

ตลาดสามชุกเป็นตลาดเก่าริมน้ำที่มีอายุกว่าร้อยปี มีอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม อาคารบ้านเรือนเป็นงานทางสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเป็นอาคารเรือนไม้ที่มีลวดลายลวดสวยงามโดดเด่นที่เรียกว่า “ลายขนมปังขิง” มีอยู่ถึง 19 ลาย ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่ใช้แพร่หลายในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ชาวชุมชนตลาดสามชุกช่วยดูแลอนุรักษ์ไว้ด้วยตระหนักและเห็นในคุณค่าทางมรดกทางวัฒนธรรมจนได้รับรางวัล "อนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นประเภทองค์กร" ประจำปี พ.ศ.2548 จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์

อีกทั้งยังมีพิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจ้านงจินารักษ์ โดยแต่เดิมเป็นบ้านของขุนจ้านงจินารักษ์ คหบดีชาวจีน ซึ่งเป็นนายอากรคนแรกของสามชุก ลักษณะของพิพิธภัณฑสถานเป็นอาคารห้องแถวไม้สามชั้นสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2459 ด้วยความประณีตสวยงามตามรูปแบบเรือนเก่าที่ระเบียบและเชิงชายมีการลวดลายไม้ ด้านหน้าพิพิธภัณฑสถานขนาบซ้ายและขวาเป็นโถงทางเดิน ชั้นล่างของพิพิธภัณฑสถานมีการจัดแสดงนิทรรศการประวัติความเป็นมาของตลาดร้อยปีสามชุก โมเดลย่อส่วนของตลาด รวมไปถึงส่วนที่แนะนำร้านค้าและสถานที่ที่น่าสนใจภายในตลาดสามชุกอีกด้วย ชั้นที่สองประกอบไปด้วยเครื่องเรือนและข้าวของเครื่องใช้โบราณที่หาได้ยาก ส่วนฝาผนังประดับไปด้วยรูปภาพเก่าของครอบครัวจินารักษ์ ชั้นที่สามเป็นพื้นที่ของการจัดนิทรรศการหมุนเวียน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถที่จะเข้าชม

พิพิธภัณฑ์นี้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าชม หากแต่เพียงบริจาคทรัพย์สินคนละเล็กคนละน้อยตามกำลังศรัทธาเพื่อช่วยในการดูแลรักษาเท่านั้น

นอกจากความงามด้านสถาปัตยกรรมของอาคารไม้โบราณอันเป็นเอกลักษณ์ของตลาดสามชุกที่พบเห็นได้ตลอดตามแนวทางเดินในตลาดแล้ว ยังมีบรรยากาศของวิถีชีวิตภายในตลาดที่ยังคงรักษาการค้าขายแบบดั้งเดิมเอาไว้ เป็นบรรยากาศแบบตลาดเก่าที่มีข้าวของเครื่องใช้แบบโบราณที่มีสภาพดีซึ่งไม่ค่อยได้พบเห็นในปัจจุบันอยู่ภายในร้านค้าต่างๆ เช่น ร้านถ่ายรูปโบราณที่มีกล้องถ่ายรูปโบราณหลากหลายชนิดที่สามารถให้นักท่องเที่ยวเข้าไปชมได้ หรือสามารถที่จะถ่ายรูปย้อนยุคเป็นที่ระลึกได้ ร้านขายนาฬิกาโบราณที่ยังคงเก็บนาฬิกาคลาสสิกโบราณไว้ ร้านกาแฟทำเรือส่งก็เป็นอีกหนึ่งร้านหนึ่งอันเป็นเอกลักษณ์ของตลาดสามชุก เป็นร้านที่มีบรรยากาศให้นักถึงชนบทเมื่อหลายสิบปีที่ผ่านมา

เอกลักษณ์ที่ขึ้นชื่ออีกอย่างหนึ่งของชาวชุมชนตลาดสามชุกคืออาหาร ภายในตลาดสามชุกมีอาหารให้เลือกรับประทานหรือเลือกซื้อเป็นของฝากมากมายและมีความแตกต่างหลากหลาย โดยเฉพาะมีร้านเก่าแก่ดั้งเดิมที่ขายกันมาเป็นสิบปี มีอาหารและขนมพื้นบ้านอันเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หากินได้ยาก เช่น ร้านเจ๊กอ้าวบะหมี่เกี๊ยวที่ทำเส้นบะหมี่เอง ที่เปิดขายมานานกว่า 70 ปี ร้านข้าวห่อใบบัว ร้านเป็ดย่างจ่าเจ็ด ร้านนิสาลูกชิ้นยักษ์ ร้านห่อหมกยกหม้อ ร้านหมี่กรอบ เป็นต้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

ตลาดสามชุกมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้คอยบริการให้แก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกสบายในการมาเที่ยวชมตลาดสามชุก ประกอบด้วย

1) ร้านอาหารและเครื่องดื่ม

อาหารและเครื่องดื่มของตลาดสามชุกมีความแตกต่างหลากหลาย และถือเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง เนื่องจากอาหารส่วนใหญ่เป็นอาหารพื้นบ้านดั้งเดิมที่หากินได้ยาก จึงนับเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวทั้งหลายเข้ามาเที่ยวชมและชิมอาหาร จึงมีร้านอาหารและเครื่องดื่มอยู่มากมายตลอดทางเดิน โดยเฉพาะบริเวณซอย 1 ซอย 2 และบริเวณถนนเลียบบนที่ อาทิ เช่นร้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ร้านบะหมี่เจ๊กอ้าว (บะหมี่เส้นซัก) เป็นร้านบะหมี่ที่อยู่คู่ตลาดมาแต่เก่าก่อน เป็นร้านที่คนสามชุกและคนสุพรรณรู้จักดี ที่หน้าร้าน มีขนมหอยไส้ถั่ว ร้านอยู่ถนนเลียบบนที่ จากป้ายสามชุกเดินเข้าไปนิดเดียวอยู่ขวามือ

- ร้านกาแฟทำเรือส่ง ร้านนี้ถือเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของสามชุก ถึงจะไม่ได้แวะเข้าไปนั่งกินกาแฟที่ตัวเอง ก็สามารรถเข้าไปถ่ายรูปเป็นที่ระลึกได้ เป็นร้านกาแฟที่คนในตลาดและ

ละแวกใกล้เคียงมานั่งกินนั่งคุยกันเมื่อสมัยก่อน เป็นศูนย์รวมแลกเปลี่ยนข่าวสารของชุมชน ที่หลายคนเรียกว่า สภากาแฟ เป็นร้านที่ให้นึกถึงบรรยากาศชนบทเมื่อหลายสิบปีที่ผ่านมา ร้านอยู่ตรงปากทางเข้าตลาดบริเวณหัวมุมซอย 1 กับถนนเลียบบึง

- ร้านหรั่ง ศรีโรจน์ เป็นร้านที่ขายข้าวห่อใบบัวสูตรดั้งเดิม นอกจากข้าวห่อใบบัวแล้วยังมีก้วยเตี๋ยยากและข้าวราดแกง ร้านอยู่บริเวณเชิงสะพานพรประชา ใกล้ป้ายสามชุกซอย 1

- ร้านนิสาตุ๊กชั้นยักษ์ เป็นร้านขายก้วยเตี๋ยที่ทำตุ๊กชั้นขนาดใหญ่ขาย ซึ่งตุ๊กชั้นยักษ์นี้ก็มีหลายขนาด โดยเจ้าของร้านทำวันต่อวัน ไม่ใส่แป้งและสารกันบูด เป็นเนื้อหมูล้วนๆ

- ร้านเป็ดอย่างจำเริญ ขายอยู่น้ำร้านกาแฟท่าเรือส่ง เป็นร้านเป็ดอย่างเก่าแก่เจ้าแรกในตลาดสามชุกที่เปิดกิจการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ซึ่งร้านนี้ต้องซื้อกลับไปรับประทานที่บ้านเพียงอย่างเดียว

นอกจากร้านที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีร้านอาหารและเครื่องดื่มภายในตลาดสามชุกอีกมากมายให้นักท่องเที่ยวเลือกรับประทาน และเลือกซื้อเป็นของฝากกลับบ้าน

2) ร้านขายของที่ระลึก

ในตลาดสามชุกจะมีศูนย์จำหน่ายของที่ระลึกสินค้าชุมชนอยู่ที่บ้านเก่าแก่เชิง ซอย 2 ดำเนินการโดยคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกร้อยปีเพื่อขายสินค้าและของที่ระลึกในชุมชน ซึ่งจะทำรายได้มาปรับปรุงพัฒนาตลาดสามชุก นอกจากนี้ยังมีร้านขายของที่ระลึกภายในตลาดสามชุกอีกหลายร้านซึ่งเจ้าของร้านดำเนินการเอง

3) ห้องน้ำ

ห้องน้ำเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้เลยสำหรับสถานที่ท่องเที่ยว โดยภายในตลาดสามชุกทางคณะกรรมการฯ ได้สร้างห้องน้ำสาธารณะไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวชมตลาดสามชุก ในบริเวณลานโพธิ์ ซอย 2 ซึ่งบริเวณนั้นเป็นลานกว้าง และใช้เป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนตลาดสามชุก ส่วนด้านนอกตัวตลาดสามชุกจะมีห้องน้ำบริการแก่นักท่องเที่ยวบริเวณสถานีตำรวจซึ่งอยู่บริเวณหน้าป้ายตลาดสามชุก และยังสามารถใช้บริการห้องน้ำของที่ว่าการอำเภอสามชุกในบริเวณใกล้ที่จอดรถ ซึ่งห้องน้ำของที่ว่าการอำเภอสามชุกมีห้องน้ำที่จัดไว้ให้คนพิการและผู้สูงอายุสามารถใช้ได้โดยเฉพาะอีกด้วย

4) สถานที่จอดรถ

จากการให้ความร่วมมือของทุกฝ่ายเพื่อจัดเตรียมสถานที่จอดรถ ไม่ว่าจะเป็นคนในชุมชนตลาดสามชุก วัดและโรงเรียนในละแวกชุมชนตลาดสามชุก รวมถึงหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ส่งผลให้ตลาดสามชุกมีพื้นที่สำหรับจอดรถของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมตลาดสามชุกได้อย่างเพียงพอ โดยรถทัวร์นักท่องเที่ยวที่มีขนาดใหญ่สามารถจอดบริเวณริมทางหลวง

หมายเลข 340 ได้ ส่วนรถยนต์ส่วนตัวสามารถจอดตามจุดตามๆ รอบตลาดสามชุกที่มีการจัดพื้นที่ไว้ให้ ซึ่งมีทั้งที่บริการให้จอดฟรีและเสียค่าใช้จ่ายในการจอดรถ

5) ความปลอดภัย

ความปลอดภัยเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอย่างมากเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางชมตลาดได้อย่างปลอดภัย สำหรับตลาดสามชุกในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ จะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก จึงมีการจัดอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) มาช่วยทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว คอยตรวจดูไม่ให้รถจักรยานยนต์ขับเข้ามาในพื้นที่ของตลาด เนื่องจากจักรยานยนต์มีเสียงดัง มีเขม่าควันรถ และยังมีความร้อนจากท่อไอเสียอีกที่อาจจะมาโดนนักท่องเที่ยวให้ได้รับอันตราย ซึ่งอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จะประจำอยู่ทุกปากซอยในจุดที่รถจักรยานยนต์สามารถที่จะขับขี่เข้ามาได้ ในปัจจุบันมีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) มาช่วยดูแล 3 คน และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มาช่วยรักษาความปลอดภัยอีก 6 คน ถ้าในวันหยุดเทศกาลสำคัญๆ จะมีเจ้าหน้าที่มาช่วยเยอะกว่านี้ เพื่อดูแลความเรียบร้อย ความเป็นระเบียบของตลาด ความปลอดภัย และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง

3. การเข้าถึง (Accessibility)

ในการเดินทางเข้าถึงตลาดสามชุกสามารถที่จะเดินทางไปได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) เวลาการเข้าเที่ยวชม

ตลาดสามชุกเปิดทุกวัน ตั้งแต่เช้าถึงเย็น เวลาประมาณ 8.30 น. – 17.00 น. ถ้าจะเดินทางมาถ่ายรูปแนะนำให้มาในวันธรรมดาเนื่องจากนักท่องเที่ยวจะน้อย แต่ถ้าจะมาเดินท่องเที่ยวหาของรับประทาน และเลือกซื้อของต่างๆ แนะนำให้มาวันเสาร์ – อาทิตย์ เพราะจะมีแม่ค้ามาขายของเยอะกว่าวันธรรมดา

2) การเดินทาง

การเดินทางจากกรุงเทพมหานครมาตลาดสามชุก นักท่องเที่ยวสามารถที่จะเดินทางไปกลับได้ภายในวันเดียว จึงทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวได้สะดวกและรวดเร็ว ซึ่งในการเดินทางมาท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวก็สามารถที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดสามชุกได้ในช่องทางที่หลากหลาย ประกอบด้วย

การเดินทางโดยรถยนต์ นักท่องเที่ยวสามารถใช้เส้นทางในการเดินทางได้หลายเส้นทางดังนี้

- เดินทางจากกรุงเทพฯ ผ่านอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ไปจนถึงตัวเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี ระยะทางประมาณ 107 กิโลเมตร จากนั้นไปตามทางหลวงหมายเลข 340 แยกเข้า อำเภอสามชูก ตัวตลาดอยู่ริมแม่น้ำสุพรรณบุรีติดที่ว่าการอำเภอสามชูก

- เดินทางจากกรุงเทพฯ ผ่านจังหวัดปทุมธานี อำเภอลาดหลุมแก้ว ไปจนถึงตัวเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี ระยะทางประมาณ 115 กิโลเมตร

- เดินทางจากกรุงเทพฯ ผ่านจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปจนถึงตัวเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี ระยะทางประมาณ 132 กิโลเมตร

- เดินทางจากกรุงเทพฯ ผ่านจังหวัดสิงห์บุรี อำเภอบางนางบวช ไปจนถึงตัวเมืองจังหวัดสุพรรณบุรีระยะทางประมาณ 228 กิโลเมตร

- เดินทางจากกรุงเทพฯ ผ่านจังหวัดอ่างทอง ไปจนถึงตัวเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี ระยะทางประมาณ 150 กิโลเมตร

- เดินทางจากกรุงเทพฯ ผ่านจังหวัดนครปฐม อำเภอกำแพงแสน ไปจนถึงตัวเมืองจังหวัดสุพรรณบุรีระยะทางประมาณ 164 กิโลเมตรหรือใช้ทางพิเศษอุดรรัถยา (ทางด่วนสายบางปะอิน - ปากเกร็ด)

เมื่อเดินทางผ่านตัวเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี จากนั้นไปตามหลวงหมายเลข 340 ผ่านอำเภอสรีประจันต์ (ห่างจากอำเภอเมืองประมาณ 20 กิโลเมตร) ไปต่อจะถึงทางแยกเข้าตลาดสามชุก ซึ่งบริเวณแยกเข้าตลาดจะมีห้างสรรพสินค้าเทสโก้โลตัสตั้งอยู่ริมแม่น้ำสุพรรณบุรี (ท่าจีน) ติดกับที่ว่าการอำเภอสามชูก

การเดินทางโดยรถตู้โดยสาร

การเดินทางโดยรถตู้โดยสารจะมีท่ารถตู้โดยสารจากกรุงเทพฯ เดินทางไปตลาดสามชุกอยู่บริเวณสี่แยกคอกวัวตรงข้ามสำนักงานกบินทร์บุรี ซึ่งในบริเวณนั้นจะมีท่ารถตู้ไปจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และไปจังหวัดนครปฐมด้วย โดยท่ารถตู้ที่จะไปตลาดสามชุกจะมีป้ายเขียนไว้ว่าไปสามชุกตลาดร้อยปี จะมีรถตู้ให้บริการตลอดตั้งแต่เวลา 5.00 น. – 20.00 น. รถจะออกทุกๆ 30 นาที ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที – 2 ชั่วโมง เมื่อมาถึงสามชุกแล้ว จากท่ารถตู้เดินไปไม่กี่นาทีก็สามารถเข้าเที่ยวชมตลาดร้อยปีได้ทันที

การเดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง

การเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางจากกรุงเทพฯ จะมีรถโดยสารปรับอากาศเดินทางผ่านตลาดสามชุก สามารถไปขึ้นที่สถานีขนส่งสายใต้ โดยเป็นรถปรับอากาศชั้น 1 และรถปรับอากาศ

อากาศชั้น 2 เป็นรถสาย กรุงเทพฯ – สุพรรณบุรี – ท่าช้าง ใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมง นอกจากนี้ยังมีรถโดยสารปรับอากาศจากกรุงเทพฯ ผ่านตลาดสามชุก สามารถไปขึ้นได้ที่สถานีขนส่งหมอชิตอีกด้วย โดยเป็นรถปรับอากาศชั้น 1 และรถปรับอากาศชั้น 2 เป็นรถสายกรุงเทพฯ – ท่าช้าง ซึ่งจะมีรถสายเก่าและสายใหม่สลับกัน รถสายใหม่จะวิ่งออกทางหมอชิตไปแยกเกษตรแล้ววิ่งซ้าย ไปบางใหญ่ แล้วเลี้ยวเข้าเส้น 340 ใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมง ถ้าเป็นรถสายเก่าจะออกจากหมอชิตไปทางถนนวิภาวดี แล้ววิ่งผ่านจังหวัดอยุธยา จังหวัดอ่างทอง แล้วก็จะถึงตลาดสามชุก ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง 30 นาที ซึ่งรถสายนี้จะแวะรับคนตลอดเส้นทาง

3) สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

การเดินทางตามทางหลวงสาย 340 ที่จะไปยังตลาดสามชุกจะผ่านสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง ดังต่อไปนี้

- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชานนาไทย เดิมตั้งอยู่ที่ถนนพระพินชา ตำบลท่าพี่เลี้ยง ปัจจุบันได้ย้ายไปตั้งอยู่บริเวณศูนย์ราชการแห่งใหม่ริมถนนสายสุพรรณ – ชัยนาท (340) เป็นอาคารคอนกรีต ออกแบบผสมผสานระหว่างเรือนไทยและรูปร่างของชานนา เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการทำนา ชั้นล่างจัดแสดงเรื่องราวความเป็นมาของการทำนา เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา ประเพณีวิถีชีวิตของชาวนา เรื่องราวของข้าวในอดีต และที่น่าสนใจคือการพบภาชนะดินเผาที่บางปูน ตำบลพินหารแดง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งอาจเป็นหลักฐานพระราชพิธีแรกนาขวัญในสมัยอยุธยา ชั้นบนจัดแสดงพระราชจริยวัตรพระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์คำขวัญชาวนาไทยทรงพัฒนาการทำนาและการเกษตรของชาติ มีการจัดแสดงภาพจำลองเหตุการณ์พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯเมื่อปี พ.ศ. 2529 ณ แปลงสาธิตบึงไผ่แตก ตำบลคอนโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ทรงทำปุ๋ยหมักหว่านและเก็บเกี่ยวข้าวด้วยพระองค์เอง และยังคงเก็บรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่พระองค์ทรงใช้ นอกจากนี้ชั้นล่างยังมีห้องค้นคว้าข้อมูล สำหรับค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการเพิ่มเติมเกี่ยวกับวัตถุที่จัดแสดง พิพิธภัณฑ์เปิดให้เข้าชมทุกวันพุธถึงวันอาทิตย์ (ปิดวันจันทร์ วันอังคาร และวันหยุดนักขัตฤกษ์) ตั้งแต่เวลา 09.00 น. – 16.00 น. (ระบบออนไลน์ : <http://www.suphan.biz/thaifarmmuseum.htm>, 2013)

- บ้านควาย (หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย) ตั้งอยู่ริมทางหลวงหมายเลข 340 กิโลเมตรที่ 115 – 116 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ได้จัดสร้างขึ้นเพื่อสะท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิตชาวนาชนบทไทยดั้งเดิม ภาพการทำนาที่ไม่ใช้เครื่องจักรทันสมัย พร้อมสัมผัสงานฝีมือและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยที่สะท้อนให้เห็นได้จากกลุ่มหมู่บ้านชาวนาไทยและแบบ

เรียบง่าย อาทิเช่น บ้านเรือนไม้แบบเรือนปลายนาเป็นที่อยู่อาศัยของคนที่มีฐานะค่อนข้างยากจน มีการก่อสร้างแบบเรียบง่าย เรือนศรีประจันต์เป็นบ้านที่สร้างจากไม้แท่งหลังคามุงจากและกระเบื้อง ซึ่งเป็นหลังที่ดีและมีขนาดใหญ่โตกว่าซึ่งถือได้ว่าเป็นครอบครัวที่ขยายใหญ่สุดและมีฐานะค่อนข้างร่ำรวย และมีอุปกรณ์ต่างๆ ที่เก็บไว้ยังน่าศึกษามากยิ่งขึ้น หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทยได้รวบรวมสิ่งเหล่านี้ไว้สำหรับการศึกษาด้านการเกษตรกรรมอย่างพร้อมเพรียง เพื่อนักเรียน นักศึกษา จะได้ศึกษาหาความรู้ต่างๆ ของการทำนา การทำเกษตรกรรมแบบชาวนาชนบทอย่างเรียบง่ายๆ โดยร่วมการใช้ควายในการทำนา (ระบบออนไลน์ : <http://www.suphan.biz/Villagebuffalo.htm>, 2013)

- บึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ เป็นบึงน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,700 ไร่ อยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองสุพรรณ ประมาณ 64 กิโลเมตร บึงฉวากมีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท และอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนที่อยู่ใน บึงฉวากได้รับประกาศให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่ามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 และในปีพ.ศ. 2541 ได้รับการจัดให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติตามอนุสัญญาแรมซาร์ที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคี เนื่องจากความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่มีในบึง ลักษณะที่เรียกว่าเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำตามอนุสัญญาแรมซาร์ คือ พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ พื้นที่น้ำตื้น มีน้ำท่วม น้ำขัง พื้นที่พรุ พื้นที่แหล่งน้ำ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำขังหรือน้ำท่วมถาวรและชั่วคราว ทั้งแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล แหล่งน้ำจืด น้ำกร่อยและน้ำเค็ม รวมไปถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเลและทะเลในบริเวณ ซึ่งเมื่อน้ำลดต่ำสุด น้ำลึกไม่เกิน 6 เมตร ซึ่งบึงฉวากเข้าข่ายลักษณะดังกล่าว คือเป็นบึงน้ำจืดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีความลึกเฉลี่ยประมาณ 1 – 3 เมตร พื้นที่บึงฉวากอยู่ในความดูแลของหน่วยราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นอกจากนี้ริมบึงฉวากยังมีบรรยากาศร่มรื่น ลมพัดเย็นสบายตลอด ในบริเวณบึงเต็มไปด้วยดอกบัวสีแดงและชมพู ในช่วงตอนเช้าบัวจะบานสวยงามนกเป็ดแดงฝูงใหญ่จับกลุ่มอยู่ตามกอบัวในช่วงฤดูหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม และนกจะทยอยกลับในช่วงเดือนเมษายน มีศาลาสำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน มีบริการจักรยานน้ำ นักท่องเที่ยวสามารถ ขออนุญาตกางเต็นท์พักแรมริมบึง ปัจจุบันกำลังมีการพัฒนาบึงฉวากให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี (ระบบออนไลน์: <http://www.bungchawak.suphan.go.th/background.php>, 2013)

4. กิจกรรมในการท่องเที่ยว (Activity)

ตลาดสามชุกเป็นตลาดโบราณร้อยปี โดยมีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

2) การเข้าชมพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านจิราภรณ์ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน
เปิดทุกวัน ตั้งแต่เวลา 8.00 – 17.00 น. โคนไม่เสียค่าเข้าชม ซึ่งจะมีมัคคุเทศก์น้อยบรรยายและนำชม
พิพิธภัณฑ์ ในช่วงวันหยุดวันเสาร์ – อาทิตย์

นอกจากนี้ตลาดสามชุกยังมีประเพณีและงานประจำปีของชุมชน ดังต่อไปนี้

- วันแค้นประจำปี (ของศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุก จัดเป็นประจำทุกปีในช่วงเดือน 4 ตามปฏิทินจีน โดยมีกิจกรรมการไหว้เจ้า จัดงานเลี้ยง และเปิดร้านขายของ

- วันสงกรานต์ วันที่ 13 เมษายนของทุกปี มีการตกแต่งร้านค้า มีการสงฆ์พระตามวัดต่าง ๆ การเล่นสงกรานต์ และมีการแสดงของเด็กในชุมชน

- วันลอยกระทง จัดเป็นประจำทุกปีในช่วงเดือนพฤศจิกายน มีการจัดงานลอยกระทงโดยมีกิจกรรมมากมาย เช่น การประกวดกระทง รำวงย้อนยุค เป็นต้น

85

ตลาดสามชุกเป็นตลาดที่มีอายุกว่าร้อยปี โรงแรมที่อยู่ในตลาดจึงเป็นเพียงสถานที่สำหรับให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมเพียงเท่านั้น ไม่สามารถที่จะเข้าพักได้ ดังนั้นในพื้นที่บริเวณตลาดสามชุกจึงไม่มีที่พักที่สามารถให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก ถึงแม้ว่าในตลาดสามชุกจะไม่มีที่พักสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าพักก็ตาม แต่เนื่องจากว่าตลาดสามชุกอยู่พื้นที่ที่มีทำเลติดแม่น้ำ เป็นเส้นทางผ่านเข้ากรุงเทพฯ และมีแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรีอยู่มากมาย ทำให้มีที่พักบริเวณรอบๆ ตลาดสามชุกอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่ไกลเกินไปสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวตลาดสามชุกจะเข้าไปพักได้

4.3 ผลกระทบจากการพัฒนาตลาดสามชุกจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4.3.1 ผลกระทบด้านสังคมวัฒนธรรม

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

ความสัมพันธ์ในชุมชนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ต่อมาภายหลังจากที่ตลาดสามชุกต้องเผชิญกับสถานการณ์อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยกรมธนารักษ์จะทำการรื้ออาคารไม้หลังเก่าบริเวณซอย 1 และซอย 2 ส่งผลให้ชาวบ้านต่างออกมาแสดงความคิดเห็น มีทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน จึงเกิดการรวมกลุ่มพูดคุยกัน เป็นช่วงเดียวกันกับที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสุขาภิบาลยกระดับเป็นเทศบาล โดย นายพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุกได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี คณะกรรมการศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุกก็เป็นเสมือนผู้นำตามธรรมชาติของชุมชน เมื่อกรรมการคนหนึ่งของคณะกรรมการศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุกได้รับเลือกเป็นนายกเทศมนตรี จึงเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนตลาดสามชุกและเทศบาลตำบลสามชุกให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ต่อมาจึงมีการจัดการประชุมขึ้นอย่างจริงจัง และได้มีการก่อตั้งคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ขึ้นเป็นแกนนำในการดำเนินงานพัฒนาตลาดสามชุก โดยมี นายพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ เป็นประธานกรรมการฯ ทำให้ให้การประสานความร่วมมือของเทศบาลกับชุมชนเป็นไปโดยง่าย รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนจึงค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปสู่การเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในชุมชนและพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น

จากการพัฒนาตลาดสามชุกจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์รูปแบบความสัมพันธ์ในชุมชนมีการปรับเปลี่ยนไปจากการเป็นเพียงผู้ทำการค้าภายในชุมชนเดียวกัน เป็นเพื่อนบ้านคอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่คนในชุมชนมีผลประโยชน์

ร่วมกัน เพื่อที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนให้ดีขึ้นและอนุรักษ์อาคารบ้านเรือนไว้ให้คงอยู่ต่อไป การพัฒนาตลาดสามชุกนอกจากจะเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนตลาดสามชุกและเทศบาลตำบลสามชุกให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงเกิดการประสานความร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานภายนอกต่างๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน อย่างไรก็ตามเมื่อชุมชนตลาดสามชุกมีการพัฒนาไปสู่การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็ได้มีผลมาสู่ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย เนื่องจากการที่นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมตลาดสามชุกเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านมุ่งที่จะค้าขายเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองเป็นหลัก จึงเกิดความเห็นทางทางสังคม ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมีมากขึ้น การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนภายในชุมชนลดลง การพบปะพูดคุยกันในชีวิตประจำวันหรือการไปมาหาสู่กันตามรูปแบบสังคมเดิมก็ได้ลดน้อยลงตามไปด้วย

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

เริ่มแรกที่ชุมชนต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจและการที่กรมธนารักษ์จะปรับปรุงอาคารบ้านเรือนในชุมชน ส่งผลให้ชาวบ้านต่างเริ่มออกแสดงความคิดเห็นโดยการจับกลุ่มคุยกันตามกลุ่มต่างๆ ทางสังคม ก่อนที่จะมีการประชุมกันอย่างจริงจังระหว่างกลุ่มแกนนำกลับบ้านภายในชุมชน และตัวแทนจากเทศบาล ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเข้าร่วมการประชุม โดยในการเข้าร่วมประชุมจะทำให้ชาวบ้าน ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจ และร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ซึ่งในช่วงแรกที่มีการดำเนินการประชุมก็ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชนเนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน แต่ถึงอย่างไรก็ต้องรับฟังเสียงส่วนใหญ่และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนให้มากที่สุด จนก่อเกิดเป็นกิจกรรมภายในชุมชนขึ้น โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกๆ ฝ่าย เช่น บ้าน วัด โรงเรียน เทศบาล รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมนั้นๆ เช่น กิจกรรม “หยากไย่ร้อยปี” ต้องอาศัยความร่วมมือของชาวบ้าน พ่อค้าแม่ค้า และเทศบาลในการช่วยกันทำความสะอาด กิจกรรม “อ้อยดีกินฟรีทั้งตลาด” ต้องอาศัยความร่วมมือของชาวบ้าน พ่อค้าแม่ค้า โรงเรียน วัด เทศบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม ซึ่งในการดำเนินการทำกิจกรรมส่วนใหญ่ก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี แม้ว่ากิจกรรมในช่วงแรกอาจได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเพียงบางส่วนในส่วนที่เห็นด้วยในการทำกิจกรรมนั้นๆ แต่ต่อมาเมื่อกิจกรรมที่ทำประสบความสำเร็จเห็นผลเป็นรูปธรรมส่งผลให้กลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยคล้อยตามและเห็นประโยชน์ที่เกิดจากกิจกรรมนั้นอย่างจริงและเข้า

มามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วย จะเห็นได้ว่าเมื่อชุมชนประสบกับปัญหาคนในชุมชนก็พร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันดำเนินแก้ไขพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น

การดำเนินงานส่วนใหญ่ของชุมชนตลาดสามชุกเน้นกลไกทางสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ แสดงให้เห็นถึงพลังของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้ามามีบทบาทในการช่วยกันฟื้นฟูพัฒนาตลาดสามชุก ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน คณะกรรมการฯ ชาวบ้าน วัด โรงเรียน จนทำให้ชุมชนตลาดสามชุกเป็นตัวอย่างของชุมชนเข้มแข็งอีกชุมชนหนึ่ง นอกจากการประสานความร่วมมือกันภายในชุมชนแล้วยังมีหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เข้ามาให้การสนับสนุน รวมถึงยังก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายทางสังคมในการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อีกด้วย

จำนวนประชากร

หลังจากที่มีการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่งผลให้ชาวบ้านที่เคยอาศัยอยู่ในตลาดสามชุกที่ปิดกิจการลงไปทำอาชีพอื่นภายนอกชุมชน ค่อยๆ ทอยย้ายกลับเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนและเปิดกิจการค้าอีกครั้ง จากบ้านที่เคยโดนทิ้งร้างเอาไว้ก็มีผู้เข้ามาอยู่อาศัยถึงแม้ว่าชาวบ้านบางส่วนที่ย้ายออกไปอยู่ข้างนอกเป็นการถาวรและมีอาชีพอื่นเป็นอาชีพหลักแล้ว ในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ ก็ยังจะเข้ามาทำการค้าขายเป็นรายได้เสริม เนื่องจากเป็นบ้านดั้งเดิมของตนเอง อีกทั้งยังมีบุคคลภายนอกที่เข้ามาทำการค้าภายในชุมชนอีก แม้ว่าจะมีเป็นเพียงส่วนน้อยก็ตาม ส่วนใหญ่บุคคลภายนอกจะเข้ามาทำการค้าในช่วงวันหยุดเท่านั้น วันปกติธรรมดาส่วนใหญ่จะเป็นเพียงคนในชุมชน ซึ่งร้านค้าในตลาดสามชุกมีประมาณ 200 – 300 คูหา แต่ในช่วงวันหยุดจะมีร้านค้ามาเพิ่มถึง 600 ร้าน แต่ถึงอย่างไรร้านค้าส่วนใหญ่ก็ยังเป็นคนในชุมชนสามชุก นอกจากพวกพ่อค้าแม่ค้าที่มาทำการค้าแล้วยังมีนักท่องเที่ยวที่ล่องไหลเข้ามาเที่ยวชมตลาดสามชุกอีกเป็นจำนวนมากสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาเป็นช่วงๆ โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาไม่ต่ำกว่า 5,000 คน ทำให้ตลาดสามชุกที่เคยเงียบเหงาและซบเซากับมาคึกคักมีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง จำนวนประชากรที่โยกย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นก็กลับเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน รวมถึงบุคคลภายนอกที่เข้ามาทำการค้าในบริเวณตลาดสามชุกอีก ทำให้จำนวนประชากรในตลาดสามชุกมีมากขึ้นกว่าช่วงก่อนหน้าที่จะมีการพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากคำบอกกล่าวของชาวบ้านได้เล่าให้ฟังว่า

“...เมื่อก่อนไปขายอยู่ที่ท่าช้าง พี่ชายให้ไปอยู่เป็นเพื่อนแม่ เพราะแม่อยู่คนเดียว ที่นู่นเขาเปิดตลาดใหม่ด้วยก็เลยลองไปขายดู เพราะอยู่ที่นี้ก็ขายไม่ค่อยดี แต่ตอนนี้กลับมาขายที่นี่ 6 ปีแล้ว...

” (สุภาพร ชินธนสุนทร, 2556)

“...ตอนแรกขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป พอเศรษฐกิจซบเซาก็เลิกตามพี่ไป พี่สาวชวนไปดูแล
หลานๆ ที่กรุงเทพฯ พอตลาดบูมก็กลับมาขาย...” (สุวรรณณี สรวิทย์กุล, 2556)

วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ

การที่จะทำให้ตลาดสามชุกที่ซบเซาเป็นเวลานานกลับมาเจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง โดยมีแนวคิด
ที่จะอนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม เนื่องจากตลาดสามชุกมีจุดเด่นเรื่อง
ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอยู่แล้ว ส่งผลให้เกิดการรื้อฟื้นประวัติศาสตร์และ
วัฒนธรรมชุมชนขึ้นมาใหม่ เริ่มจากการรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ชุมชนโดยการสืบค้นจากหนังสือ
เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องเรื่องราวของตลาดสามชุก พร้อมๆ กับการจัดกิจกรรม “ภาพเก่าเล่าขาน
ตำนานสามชุก” โดยให้ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปมาเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ผ่าน
ภาพถ่ายสมัยก่อนที่แต่ละบ้านช่วยกันนำมารวบรวมไว้ เพื่อนำมาเรียงร้อยเป็นประวัติศาสตร์ของ
ชุมชนตลาดสามชุก ให้คนที่เข้ามาเที่ยวชมในตลาดได้รับทราบเรื่องราวของตลาดสามชุกและเข้าใจ
ในวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งมีการรวบรวมและจัดแสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ไว้ที่พิพิธภัณฑสถาน
ขุนจันจันารักษ์ นอกจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์แล้ว ด้วยความขึ้นชื่อทางด้านอาหารคาว
หวานที่มีมาแต่ดั้งเดิมของคนในชุมชนอันเป็นภูมิปัญญาที่มีมาเก่าแก่ได้ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ เพื่อทำ
เป็นสินค้าจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว และทำให้อาหารดั้งเดิมที่ใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นเป็นที่รู้จัก
และถูกถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลังในอนาคตได้อีกด้วย

อีกทั้งยังก่อให้เกิดการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในชุมชน เช่น กิจกรรมแรลลี่
ประวัติศาสตร์ให้เด็กๆ ที่เข้าร่วมได้ปั่นจักรยานเรียนรู้วิถีชีวิตและความเป็นมาของตลาดสามชุก
เรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในตลาด โดยมีฐานการเรียนรู้ในตลาด วัดสามชุก และบริเวณโดยรอบของ
ชุมชน กิจกรรมอบรมมัคคุเทศก์น้อยโดยใช้ระยะเวลา 3 วัน ซึ่งมัคคุเทศก์นี้จะทำหน้าที่คอยบอก
เล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบ นอกจากนี้โรงเรียนมัธยมศึกษาในชุมชน
ยังมีการผลักดันให้เกิดหลักสูตรท้องถิ่นที่บอกเล่าตำนานเมืองสามชุกเป็นการสร้างจิตสำนึกรักบ้าน
โดยทุกๆ กิจกรรมจะสอดแทรกเรื่องราวของชุมชน และเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ
ชุมชนเข้าไปในกิจกรรมเหล่านั้นด้วย เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้ เกิดความตระหนัก และ
ปลูกฝังจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ควรช่วยกันรักษาไว้

สำหรับการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีของไทยขึ้นมาใหม่นั้น ชาวชุมชนตลาดสามชุกได้
ร่วมกันดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมาในทุกช่วงเทศกาล อาทิเช่น การจัดงานสงกรานต์ โดยมี

การประกวดนางสงกรานต์ขึ้นด้วยในทุกๆ ปี การจัดงานลอยกระทง โดยมีการจัดประกวดนางนพมาศ เป็นต้น ในทุกๆ กิจกรรมที่มีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ขึ้นมาก็เพื่อให้คนในชุมชน รวมถึงเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เป็นการสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น รวมถึงเห็นถึงความร่วมมือในการทำงานของทุกภาคส่วนทั้งเทศบาล ประชาชน วัด และโรงเรียนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม ตลาดสามชุก และเป็นการประชาสัมพันธ์ตลาดสามชุกให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

ส่วนในเรื่องของความเชื่อ ตลาดสามชุกมีความเชื่อในเรื่องการนับถือศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสามชุก ซึ่งเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและศูนย์รวมความศรัทธาของผู้คนในตลาดสามชุกมาอย่างช้านาน แม้ว่าตลาดสามชุกจะมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างไร ความเชื่อเดิมนี้อีกยังเหนียวแน่นเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ยังคงมีการจัดงานปีละ 2 ครั้งเหมือนเดิม ในช่วงเดือนมกราคมจะมีวัวแก้บน และในช่วงเดือนพฤษภาคมจะมีงานงิ้วประจำปี นับว่าความเชื่อและความศรัทธาที่ชาวตลาดสามชุกที่มีต่อเจ้าหลักเมืองสามชุกมีต่อเนื่องมาอย่างยาวนานไม่เสื่อมคลายและสามารถเป็นสิ่งที่หลอมรวมจิตใจของคนในตลาดสามชุกได้เป็นอย่างดี

แต่อย่างไรก็ตาม การที่ตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็ได้ทำให้เกิดวัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า โดยการทำสินค้าที่เอกลักษณ์ของสามชุกหรือการทำเสื้อที่มีคำว่าสามชุกขายอยู่ทั่วไป และมีการเปลี่ยนแปลงสินค้าดั้งเดิมเพื่อตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งสินค้าเหล่านี้อาจจะไม่ได้ผลิตมาจากคนในท้องถิ่นเลยก็ตาม เป็นการเปลี่ยนแปลงสินค้าทำให้สูญเสียวัฒนธรรมเดิมของชุมชนไป นอกจากนี้ร้านค้าบางร้านได้มีการปรับปรุงอาคารบ้านเรือนใหม่ที่ขัดแย้งกับรูปแบบเดิมอันเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของตลาดสามชุก และขัดต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่เดิมอีกด้วย

4.3.2 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ตลาดสามชุกเป็นตลาดที่มีการติดต่อค้าขายมาอย่างช้านาน และมีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่ต่อมาภายหลังปี พ.ศ. 2520 ได้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบก การเดินทางจึงมีความสะดวกสบายขึ้น ทำให้ตลาดสามชุกซึ่งเป็นย่านการค้าขายริมน้ำลคบพบาทลง และต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ต่อมาอีก ทำให้ตลาดริมน้ำอย่างตลาดสามชุกซบเซาลงตั้งแต่นั้นมา ดังนั้นเมื่อมีโครงการจะรื้ออาคารไม้หลังเก่าในบริเวณซอย 1 และ ซอย 2 เพื่อที่จะสร้างเป็นอาคารพาณิชย์ขึ้นมาแทนที่ในการทำการค้าขาย ชาวบ้านในชุมชนต่างก็มีความคิดเห็นแตกต่างกันไป มีทั้งรื้อและไม่รื้อ เพราะถ้ารื้อแล้วสร้างเป็นอาคารพาณิชย์ค่าเช่าอาคารก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย ค่าใช้จ่ายที่

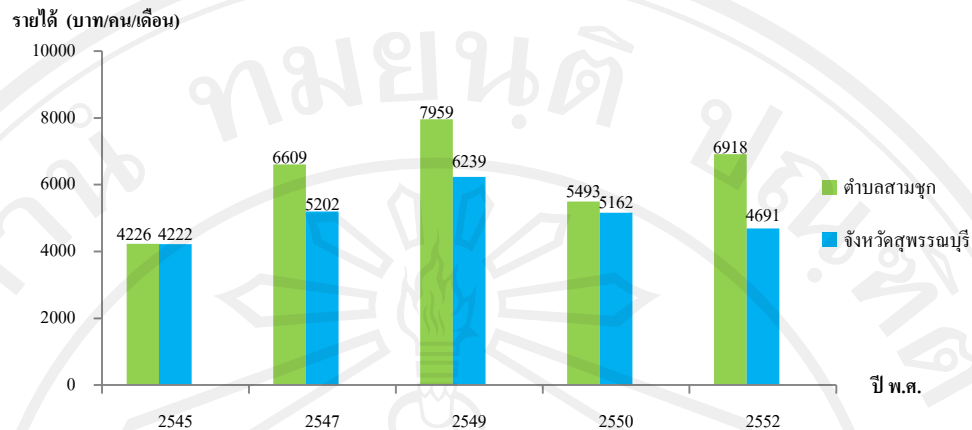
เพิ่มมากขึ้นโดยไม่อาจทราบได้ว่ารายได้จากการค้าจะเพิ่มตาม ดังนั้นทำให้คนในชุมชนตลาดเองและชุมชนตลาดสามชุกรอบนอกร่วมกันประชุมปรึกษากัน

ในการที่จะไม่รื้อตลาด ทำให้ชุมชนตลาดสามชุกเริ่มพูดคุยกันโดยการพูดคุยกันเป็นกลุ่มๆ โดยทั้งนี้การที่จะไม่รื้อตลาดนั้นเราต้องปรับปรุงตลาดให้ดีขึ้น ให้น่าอยู่ขึ้น โดยต้องมีการกระตุ้นเศรษฐกิจให้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาตลาดสามชุกด้วย ดังนั้นจึงเริ่มมีการจัดกิจกรรมขึ้นมาเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยกิจกรรมแรกที่ทำคือ จัดงาน “อร่อยดีที่สามชุก” จุดประสงค์หลักที่จัดงานนี้ขึ้นมาก็เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของตลาดสามชุกให้ดีขึ้น ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากพ่อค้าแม่ค้าในตลาด ชาวบ้าน วัด และ โรงเรียนในชุมชน รวมถึงเทศบาลตำบลสามชุก ส่งผลให้มีเงินหมุนเวียนในตลาด จึงได้มีการจัดกิจกรรมขึ้นเป็นประจำทุกปี จนกระทั่งในปีที่ 7 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีเงื่อนไขว่าต้องปราศจากบุหรี่และแอลกอฮอล์ และเปลี่ยนชื่องานเป็น “อร่อยดีกินฟรีทั้งตลาด” ซึ่งการจัดกิจกรรมนี้ขึ้นมานับว่าเป็นการทำให้เศรษฐกิจของชุมชนตลาดสามชุกเริ่มดำเนินไปในทิศทางดีขึ้น มีเงินเข้ามาหมุนเวียนในตลาด และทำให้ตลาดเป็นที่รู้จักมากขึ้น นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนตลาดสามชุก ทำให้ตลาดสามชุกค่อยๆ ฟื้นตัวและสามารถกลับมารุ่งเรืองทางการค้าได้อีกครั้งหนึ่ง ส่งผลต่ออาชีพและรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชนดังต่อไปนี้

ด้านรายได้

ในช่วงก่อนที่จะมีการพัฒนาตลาดสามชุกให้เป็นตลาดเชิงอนุรักษ์ ไม่ค่อยมีผู้คนเข้ามาจับจ่ายใช้สอยในตลาดเลย เนื่องจากว่าในปัจจุบันมีเทคโนโลยีได้เข้ามาเปิดใกล้กับบริเวณตลาด และยังมีตลาดนัดมาเปิดขายอยู่บริเวณรอบตัวตลาดเกือบทุกวัน คนในบริเวณชุมชนตลาดสามชุกจึงมีทางเลือกในการไปจับจ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น เป็นผลทำให้รายได้ของคนในตลาดสามชุกลดลง

จากการพัฒนาเปลี่ยนแปลงของชุมชนตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่งผลให้ตลาดสามชุกมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของผู้คนภายนอกชุมชน นักท่องเที่ยวเริ่มเดินทางมาเที่ยวชมตลาดสามชุก และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนค่อนข้างที่จะคงตัวแล้วในปัจจุบัน เว้นแต่ในช่วงวันหยุดเทศกาลสำคัญที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก เป็นผลให้เศรษฐกิจของชุมชนก็เริ่มดีขึ้นเรื่อยๆ จากเดิมที่แทบจะไม่มีคนมาเดินซื้อของในตลาดเลย ถ้าก็มีแต่เฉพาะคนในชุมชนเท่านั้นที่มาซื้อของเพียงเล็กน้อย ดังแผนภาพ 4.1

แผนภาพ 4.1 แสดงรายได้เฉลี่ย (บาท/คน/เดือน) ของประชากรตำบลสามชุก
เปรียบเทียบกับประชากรจังหวัดสุพรรณบุรี

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (<http://service.nso.go.th/nso/web/income/income.html>, 2556)

แผนภาพ 4.1 แสดงให้เห็นว่ารายได้เฉลี่ย (บาท/คน/เดือน) ของประชากรตำบลสามชุกกับประชากรจังหวัดสุพรรณบุรีในปี พ.ศ. 2545 ที่ยังไม่มีตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ พบว่าประชากรมีรายได้อยู่ในระดับเดียวกัน แตกต่างกันไม่มากนัก ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 เป็นปีที่มีการเปิดตลาดสามชุกเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรีอย่างเป็นทางการ โดยใช้ชื่อว่า “สามชุกตลาดร้อยปี” มีพี่น้องเครือข่ายมาร่วมงานจากทั่วประเทศ มีสื่อมวลชนเข้าร่วมเป็นสื่อกลางประชาสัมพันธ์ ทำให้ตลาดสามชุกเป็นที่รู้จักมากขึ้น ผู้คนเริ่มเข้ามาศึกษาดูงาน และเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้รายได้เฉลี่ย (บาท/คน/เดือน) ของประชากรตำบลสามชุกกับประชากรจังหวัดสุพรรณบุรีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยรายได้ประชากรของตำบลสามชุกสูงกว่ารายได้ของประชากรจังหวัดสุพรรณบุรี

ตลาดสามชุกจึงมีเงินหมุนเวียนในตลาดเพิ่มมากขึ้น และส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชนตลาดสามชุก ทั้งพ่อค้าแม่ค้าและชาวบ้านในชุมชนเอง และบุคคลภายนอกที่เขา มาทำการค้าขายในพื้นที่ของตลาดสามชุก โดยร้านค้าในตลาดสามชุกบางร้านในช่วงวันเสาร์ – อาทิตย์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์จะเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกตลาดสามชุกเข้ามาเช่าพื้นที่บริเวณ หน้าร้านเพื่อทำการค้าขายโดยเก็บค่าเช่าหน้าร้านค้าวันละ 200 – 300 บาท ส่วนในตัวอาคารพ่อค้า แม่ค้าในตลาดสามชุกก็ยังทำการค้าขายเองอยู่ จะมีก็เพียงบางห้องเท่านั้นที่บุคคลภายนอกเข้ามาเช่า

พื้นที่เพื่อทำการค้า ในการเปิดที่หน้าร้านให้บุคคลภายนอกเข้ามาเช่าพื้นที่ด้านหน้าร้านนั้นก็เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับร้านค้าอีกทางหนึ่ง จากคำบอกเล่าต่อไปนี้

“...ตอนแรกที่ทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ จะเป็นร้านใครร้านมัน แต่เดี๋ยวนี้มันจะเป็นในบ้านขายของหน้าบ้านให้เช่า คนที่มาเช่าก็จะเป็นคนรอบนอก มีทั้งคนสามชุก คนในจังหวัดสุพรรณบุรี คนในกรุงเทพก็มีครับ...” ชยธร วิริยะกุล(น้องแชมป์) มัคคุเทศก์น้อยรุ่นที่ 3, 2556

“...วันธรรมดาแม่ค้าเขายังมากันไม่ครบ ในวันเสาร์- อาทิตย์จะเป็นคนที่อื่นเขามาขายเยอะ คนในชุมชนก็จะไปพบบ้านใครบ้านมันค้าขายแบบนี้แหละ...” (สุภาพร ชินธนสุนทร, 2556)

ด้านอาชีพ

จากการเปลี่ยนแปลงของตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพของคนในตลาดสามชุกเองด้วย เนื่องจากก่อนที่สามชุกจะมีการพัฒนาไปสู่การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ชาวตลาดสามชุกที่เคยมีอาชีพค้าขายอยู่ดั้งเดิมได้เปลี่ยนแปลงไปทำอาชีพอื่นๆ หรือมีอาชีพเสริม เนื่องจากช่วงก่อนที่จะมีการพัฒนานั้นการค้าขายในตลาดสามชุกค่อนข้างที่จะซบเซา การค้าขายในตลาดเพียงอย่างเดียวไม่สามารถที่จะเลี้ยงครอบครัวให้อยู่รอดได้ จึงต้องหาหนทางที่จะเพิ่มรายได้มาเลี้ยงครอบครัว บางครอบครัวถึงกับปิดกิจการลงและเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นภายนอกชุมชน แต่เมื่อตลาดสามชุกได้รับการฟื้นฟูขึ้นมา การค้าก็กลับมาคึกคักขึ้นอีกครั้ง ทำให้ร้านค้าต่างๆ ที่เคยปิดกิจการไปก็กลับมาทำการค้าขาย และร้านค้าที่ทำการค้าขายอยู่แล้วก็กลับมาค้าขายดีขึ้น มีการรื้อฟื้นสินค้าในท้องถิ่นและนำมาค้าขายขึ้นอีกครั้ง รวมถึงการนำภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิมมาประยุกต์ให้เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว เช่น อาหารพื้นบ้าน ของที่ระลึก เป็นต้น เป็นการสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ และเกิดอาชีพใหม่ภายในชุมชนอีกมากมาย นอกจากนี้การที่ตลาดสามชุกได้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ร้านค้าบางร้านที่ค้าขายมาดั้งเดิมมีการเปลี่ยนแปลงสินค้าในการค้าขาย เพื่อให้สินค้านั้นขายได้ง่ายขึ้น เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เห็นได้จากคำบอกเล่าของ สุชาติ ตันตนานนท์ (2556) ที่ว่า “ตอนแรกขายสินค้าทั่วไป สินค้าเบ็ดเตล็ด ตอนแรกไม่ได้ขายขนม แต่พอมีห้างขึ้นมาก็แย่งไปเรื่อยๆ พอมีการปรับปรุงตลาดก็เลยเปลี่ยนมาขายขนม” นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในอำเภอสามชุกที่อาศัยอยู่รอบนอกตลาดสามชุก มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก เข้ามาทำการค้าขายเป็นอาชีพเสริมในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ หรือในช่วงเทศกาลสำคัญๆ เนื่องจากมี

นักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และไม่ใช่เพียงแค่คนในอำเภอสามชุกเพียงเท่านั้น การที่ตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียง นำไปสู่การสร้างโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้ามาจับจองพื้นที่ในบริเวณตลาดสามชุกและโดยรอบตลาดสามชุกประกอบการค้าและธุรกิจต่างๆ มากมาย เกิดอาชีพใหม่ เป็นโอกาสในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ให้เกิดขึ้นกับประชาชนต่างๆ ทั่วไปทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกตลาดสามชุกอีกด้วย

4.3.3 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านกายภาพและมลพิษ

1) ด้านอาคารบ้านเรือน

จากการที่มีแนวคิดที่จะพัฒนาฟื้นฟูตลาดสามชุกให้กลับมีชีวิตชีวาอีกครั้ง เนื่องด้วยตัวตลาดสามชุกเองก็มีเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือนอยู่แล้ว แต่ยังคงการปรับปรุงซ่อมแซม ดังนั้นชาวชุมชนตลาดสามชุกจึงมีโครงการที่จะปรับปรุงอาคารบ้านเรือนที่มีลักษณะเก่าและทรุดโทรมเป็นอย่างมาก และยังไม่ได้ทำความสะอาดเป็นเวลานาน เนื่องจากอาคารเก่าเหล่านั้นมีหลังคาค่อนข้างสูง จึงเป็นการยากที่จะทำความสะอาดได้ทั่วถึง โดยเฉพาะหยากไย่ที่เกาะเกี่ยวกันอยู่บนเพดาน จึงนำไปสู่การทำความสะอาดครั้งใหญ่ของตลาด รวมถึงการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารที่ชำรุดทรุดโทรมให้กลับมามีสภาพดีอีกครั้ง ส่งผลให้สภาพแวดล้อมของตลาดสามชุกกลับมาสะอาด หาสอาดตา น่าอยู่อาศัยอีกครั้ง พร้อมทั้งเป็นการธำรงรักษาสถาปัตยกรรมอันงดงามอันเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของตลาดสามชุก และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมตลาดสามชุกอีกด้วย

2) ด้านสถานที่จอดรถ

ตลาดสามชุกเป็นเพียงตลาดเล็กที่อยู่อำเภอรอบนอกตัวเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี ดังนั้นสถานที่จอดรถสำหรับมาจับจ่ายซื้อขายสินค้าจึงมีพื้นที่จำกัด โดยส่วนใหญ่จะจอดตามบริเวณริมถนนสาธารณะเท่านั้น เมื่อตลาดสามชุกมีการพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวหลังเลิกงานเข้ามาเยี่ยมชมตลาดสามชุกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ พื้นที่สำหรับรองรับจำนวนรถของนักท่องเที่ยวจึงมีไม่เพียงพอสร้างความลำบากให้แก่นักท่องเที่ยวในการหาสถานที่สำหรับจอดรถ สถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นเพียงแค่ช่วงแรกๆ ที่เริ่มมีการเปิดตลาดอย่างเป็นทางการเพียงเท่านั้น ต่อมาคณะกรรมการฯ และชาวชุมชนตลาดสามชุกก็สามารถที่จะจัดการหาสถานที่สำหรับจอดรถได้อย่างเพียงพอ แต่อาจจะมีปัญหาอยู่บ้างในช่วงวันหยุดเทศกาลสำคัญๆ ที่มีวันหยุดติดต่อกันหลายวัน

3) ด้านภูมิทัศน์ภายในตลาด

แต่เดิมตลาดสามชุกเป็นเพียงตลาดเล็กๆ ประจำอำเภอสามชุก อาคารบ้านเรือนในตลาดส่วนใหญ่ก็จะใช้เป็นที่อยู่อาศัยและร้านค้าสำหรับค้าขายอยู่ด้วยกัน ในช่วงแรกที่ตลาดสามชุกมีการพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี ทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ภายนอกตลาดสามชุกเข้ามาทำการค้าขาย โดยมีการนำสินค้ามาวางขายบริเวณริมทางเดิน เกิดความไม่เป็นระเบียบ วังระเกะระกะ อาจทำให้นักท่องเที่ยวเดินได้ไม่สะดวก และเกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อตลาดสามชุก ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรมของชุมชน นอกจากนี้คนในชุมชนยังมีการขับจักรยานยนต์เข้ามาในบริเวณตลาดสามชุก ซึ่งรถจักรยานยนต์มีเสียงดังสร้างความรำคาญ เข้ม่าวันรุด และยังความร้อนจากท่อไอเสียอีกที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยวได้

ด้านขยะ

การฟื้นฟูตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จนกระทั่งในปีพ.ศ. 2547 ได้มีการเปิดตลาดอย่างเป็นทางการ มีสื่อมวลชนเข้ามาเป็นมาช่วยเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับตลาดสามชุกให้เป็นที่รู้จัก นำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้มีมีนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก การที่นักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้มีปริมาณขยะเพิ่มขึ้น โดยปกติแล้วปริมาณขยะของเทศบาลตำบลสามชุกในปัจจุบันจะเป็นขยะทั่วไปประมาณ 10 ตัน และขยะอินทรีย์ประมาณ 2 ตัน ยกเว้นในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดเทศกาลสำคัญๆ ที่จะมีขยะเพิ่มมากกว่าปกติ

ในช่วงแรกทางตลาดสามชุกไม่ได้เตรียมการรับมือกับปริมาณนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามา จึงมีถังขยะหรือจุดในการทิ้งขยะไม่เพียงพอ เป็นผลให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะไม่เป็นที่ ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งในที่ที่ไม่สมควรทิ้ง เช่น บริเวณริมทางเดิน หรือโคนเสา เป็นต้น เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้น ทางคณะกรรมการฯ และชาวบ้านจึงได้ปรึกษากันหาทางแก้ไข เริ่มจากการขอความร่วมมือจากร้านค้าให้ตั้งขยะใบเล็กๆ ไว้บริเวณหน้าร้านสำหรับทิ้งขยะ และได้การสนับสนุนจากเทศบาล โดยการนำถังขยะมาตั้งไว้เป็นจุดๆ สำหรับรองรับขยะที่นักท่องเที่ยวจะทิ้งในแต่ละวัน ทั้งนี้ยังมีการรณรงค์บอกเสียงตามสายขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวให้ทิ้งขยะให้ถูกที่อีกด้วย ซึ่งคนในชุมชนได้กล่าวถึงปัญหาที่พบดังต่อไปนี้

“...เมื่อตอนตลาดกำลังพัฒนาใหม่ๆ นักท่องเที่ยวก็ทิ้งไม่เป็นที่ โยนทิ้งกันเกลื่อนกลาด แก้วน้ำบางที่ก็ไปกองรวมกันไว้ตรงป้าย ตรงโคนเสา ต่อมาเราก็ประกาศเสียงตามสายว่าเราขอความร่วมมือ ขยะในมือของท่านทิ้งลงถังให้เรียบร้อย...” (อรุณลักษณ์ อ่อนวิมล, อ้างแล้ว)

“...เมื่อก่อนนี้บ้านแต่ละหลังจะต้องมีถังขยะเป็นของตนเอง แต่พอมีถังขยะส่วนกลางทุกคนก็เก็บถังขยะของตนเอง...” (สุริย์ เอี่ยมพิชัยยุทธ, 2556)

ด้านน้ำเสีย

ตลาดสามชุกเป็นตลาดที่อยู่ติดกับริมแม่น้ำท่าจีน วิถีชีวิตแต่เดิมของชุมชนจึงมีการใช้น้ำอย่างเบ็ดเสร็จ ด้วยการทิ้งน้ำเสียจากการซักล้างที่ไม่ผ่านการบำบัดลงสู่แม่น้ำท่าจีน ส่งผลให้คุณภาพแม่น้ำท่าจีนเสื่อมโทรมลง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และทำลายทัศนียภาพทั้งดงามของลำน้ำ ต่อมาเทศบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาในเรื่องการจัดการระบายน้ำและการรวบรวมน้ำเสียบริเวณตลาดสามชุก เพื่อรองรับขยายตัวของตลาดสามชุกที่มีมาอย่างต่อเนื่อง จึงได้ดำเนินการสร้างระบบบำบัดน้ำเสียขึ้นในปี พ.ศ. 2552 แต่ระบบก็ยังไม่สมบูรณ์ ไม่ได้มาตรฐาน มีการชำรุดเสียหายของอุปกรณ์ อีกทั้งการดำเนินวิถีชีวิตของคนริมน้ำยังคงมีการใช้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในรูปแบบของการใช้น้ำอย่างเบ็ดเสร็จอยู่บ้าง ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป

4.4 การจัดการสิ่งแวดล้อมของตลาดสามชุกเมื่อมีการพัฒนาตลาดสามชุกจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4.4.1 กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุก

ตลาดสามชุกเป็นตลาดเก่าริมน้ำที่มีอายุเก่าแก่กว่าร้อยปีที่เจริญรุ่งเรืองทางการค้าในอดีต ต่อมาภายหลังจากที่มีการปรับปรุงการคมนาคมส่งผลให้ตลาดสามชุกซบเซาลงไป ร้านค้าหลายร้านต้องปิดกิจการลง ชาวบ้านบางครอบครัวต้องย้ายไปประกอบอาชีพภายนอกชุมชน ต่อมาในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2542 กรมธนารักษ์มีโครงการที่จะปรับปรุงอาคารไม้เดิมเป็นอาคารพาณิชย์จึงทำให้มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นภายในชุมชน นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ชาวบ้านเข้าร่วมปรึกษาหารือว่าจะทำอย่างไรกับสถานการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้น เริ่มมีการจับกลุ่มพูดคุยกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ภายในชุมชน แต่ก็ไม่มีความคืบหน้าใดๆ เกิดขึ้น จนกระทั่งเริ่มมีการจัดประชุมกันภายในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แต่การประชุมก็เป็นไปอยู่หลายครั้ง เนื่องจากความคิดเห็นของชาวบ้านไม่ตรงกัน โดยความคิดเห็นของชาวบ้านได้แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายแรกต้องการจะอนุรักษ์อาคารไม้หลังเก่าซึ่งมีมาแต่เดิมเอาไว้ ฝ่ายที่สองอยากให้มีการสร้างอาคารพาณิชย์หลังใหม่ขึ้นมาแทนอาคารไม้เดิมซึ่งมีสภาพที่เก่าและทรุดโทรมมากแล้ว จนกระทั่งในเดือนกรกฎาคมปี พ.ศ. 2544 ชาวชุมชน

ตลาดสามชุกได้เชิญ ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล ซึ่งเป็นคนชุมชนสามชุกและดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาในขณะนั้นเข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อปรึกษาหารือหาแนวทางแก้ไขจนในที่สุดก็ตัดสินใจที่จะอนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของตลาดอีกด้วย

เมื่อตัดสินใจที่จะอนุรักษ์ตลาดสามชุก ชาวบ้านก็ต้องช่วยกันระดมความคิดเห็น เขียนแผนงาน เพื่อหาแนวทางที่จะพัฒนาตลาดสามชุกให้เป็นตลาดเก่าเชิงอนุรักษ์พร้อมกับกระตุ้นเศรษฐกิจของตลาดสามชุกในกลับมาเจริญรุ่งเรืองอีกครั้งหนึ่ง ทำให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ขึ้น ประกอบด้วยกลุ่มคนต่างๆ จากหลากหลายอาชีพ เช่น ชาวบ้านในตลาด นักธุรกิจ นายธนาคาร พยาบาลครู ข้าราชการบำนาญ ตัวแทนชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้นมาเป็นคณะทำงาน โดยมีการแบ่งหน้าที่คณะกรรมการฯ ทำงานตามหน้าที่ตามความเหมาะสม แต่การทำงานของคณะกรรมการชุดแรกก็ไม่ประสบความสำเร็จมากนักในการอนุรักษ์และปรับปรุงตลาด เนื่องจากไม่มีการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน และไม่มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินงานไม่มีความคืบหน้า จะประสบความสำเร็จแต่เฉพาะด้านการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านเท่านั้น ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกับเทศบาลและกรมการชุมชน 14 ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสามชุก ในขณะที่คณะกรรมการฯ ไม่ทราบว่า จะดำเนินการต่อไปอย่างไรนั้น พอดีกับที่มูลนิธิชุมชนไทซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่ส่งเสริมและเป็นศูนย์กลางความร่วมมือขององค์กรภาครัฐ เอกชน และภาคสังคม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาชุมชนในเมืองและชนบท กำลังดำเนินงาน โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เข้ามาสำรวจพื้นที่และเลือกให้พื้นที่ของชุมชนสามชุกเข้าร่วมโครงการฯ เทศบาลตำบลสามชุกและคณะกรรมการฯ จึงได้จัดเวทีประชุมชาวบ้านตลาดสามชุกทั้งหมด เพื่อรับทราบและร่วมดำเนินงาน โครงการร่วมกับมูลนิธิชุมชนไท รวมทั้งวางแผนการทำงานและกำหนดกิจกรรมร่วมกันในช่วงปลายปี พ.ศ. 2545

มูลนิธิชุมชนไทได้เข้ามาช่วยสอนกระบวนการทำงานให้กับชุมชน ทำให้การดำเนินงานของสามชุกเป็นไปอย่างมีระบบมากขึ้น มีการจัดประชุม จัดเวทีประชาคม และเกิดกิจกรรมต่างขึ้นมากมาย ทำให้คณะกรรมการฯ มีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนและมีความจริงจังมากขึ้น เริ่มมีการไปดูงานตามชุมชนต่างๆ ระหว่างชุมชนเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้วนำมาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองตามความเหมาะสม มีการจัดประชุมระดมความคิดเห็นของชาวชุมชนตลาดสามชุกของทุกๆ ฝ่าย ทุกหน่วยงาน และทุกองค์ที่เกี่ยวข้อง นำความคิดเห็นที่ได้มาเป็นแนวทางใน

การวางแผนและดำเนินงานเพื่อจัดระเบียบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมของตลาดสามชุก รวมทั้งการออกแบบและปรับปรุงพื้นที่อาคารเก่าภายในชุมชน ยังมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูอาคารและบ้านเก่าภายในชุมชนอีกด้วย

หลังจากที่คณะกรรมการฯ ได้เรียนรู้กระบวนการทำงาน และจากการมีโอกาสดำเนินการศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนเครือข่ายต่างๆ คณะกรรมการฯ และตัวแทนชาวบ้านที่ได้ไปศึกษาดูงานก็ได้้นำประสบการณ์ที่ได้รับมาถ่ายทอดสู่ชุมชน เพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินงานและเขียนแผนงานให้เกิดเป็นโครงการและกิจกรรมขึ้นในการพัฒนาฟื้นฟูตลาดสามชุก โดยสิ่งแรกที่คณะกรรมการฯ เล็งเห็นความสำคัญที่ควรดำเนินการกับตลาดสามชุกเป็นอันดับแรกเลยคือเรื่องความสะอาด เนื่องจากตลาดสามชุกเป็นตลาดเก่าที่มีมานาน ไม่ได้มีการทำความสะอาด และการปรับปรุงอาคาร ตัวอาคารจึงมีอยากไยเยอะ มีการชำรุดทรุดโทรม ดังนั้นคณะกรรมการฯ และชาวบ้านจึงร่วมประชุมปรึกษาหารือกันอยู่หลายครั้ง และเกิดเป็นกิจกรรมทำความสะอาดตลาดขึ้นมา ซึ่งเป็นการทำความสะอาดครั้งใหญ่ของตลาดสามชุก โดยขอความร่วมมือกับทางเทศบาลตำบลสามชุกให้เข้ามาช่วยเหลือ แน่นอนว่ากิจกรรมแรกต้องประสบกับปัญหา เนื่องจากมีทั้งชาวบ้านที่ให้ความร่วมมือและไม่ให้ความร่วมมือ แต่พอเห็นการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ทำให้ชาวบ้านต่างให้ความร่วมมือ ตลาดก็สะอาดเห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เมื่อกิจกรรมแรกประสบความสำเร็จ ส่งผลให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น จึงมีการจัดกิจกรรมมาอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น เกิดแนวคิดที่จะจัดตลาดสามชุกเป็น “ตลาดมีชีวิต พิพิธภัณฑ์มีชีวิต” เริ่มที่จะเรียบเรียงประวัติศาสตร์โดยการขอรูปถ่ายเก่าๆ จากร้านค้าต่างๆ ภายในตลาดสามชุก จากนั้นก็เชิญผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปมาบอกเล่าเรื่องราวจากภาพถ่ายเหล่านั้น โดยเรียกกิจกรรมนี้ว่า “ภาพเก่าเล่าขานตำนานสามชุก” และกิจกรรมที่เรียกว่า “บ้านพูดได้” ซึ่งเจ้าของบ้านสามารถเล่าเรื่องราวของครอบครัวผ่านภาพถ่ายและข้าวของเครื่องใช้ในอดีต ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคนในชุมชน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมสำหรับเด็กๆ และเยาวชน เช่น กิจกรรมแรลลี่ประวัติศาสตร์ให้เด็กๆ ที่เข้าร่วมได้ปั่นจักรยานเรียนรู้วิถีชีวิตและความเป็นมาของตลาดสามชุก เรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมในตลาด โดยมีฐานการเรียนรู้ในตลาด วัดสามชุก และรอบๆ ชุมชน กิจกรรมอบรมมัคคุเทศก์น้อยโดยใช้ระยะเวลา 3 วัน ซึ่งมีคุเทศก์นี้ก็จะทำหน้าที่คอยบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบ นอกจากนี้โรงเรียนมัธยมศึกษาในชุมชนยังมีการผลักดันให้เกิดหลักสูตรท้องถิ่นที่บอกเล่าตำนานเมืองสามชุกเพื่อสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด ซึ่งในทุกๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนจะเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พร้อมทั้งสอดแทรกเรื่องราวของชุมชน แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเข้าไปในกิจกรรมเหล่านั้น

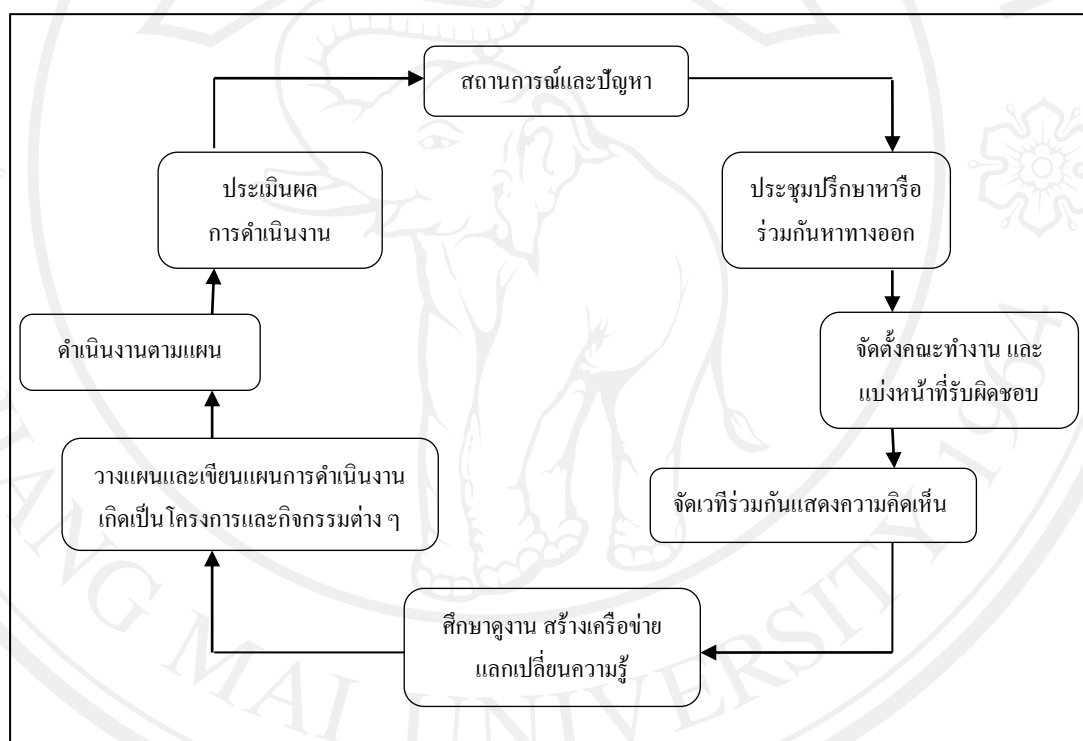
เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้ เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักในการเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้กับเด็กและเยาวชนเหล่านั้นอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีโครงการต่างๆ อีกมากมาย เช่น โครงการทอดผ้าป่าขยะ โครงการขยะรีไซเคิล การทำน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าในทุกๆ กิจกรรมที่มีการจัดขึ้นมาเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกๆ ฝ่ายทั้งเทศบาล ประชาชน วัด และโรงเรียน รวมถึงองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่คอยให้การส่งเสริมและสนับสนุน ทั้งนี้กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเน้นให้คนในชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของชุมชน และเป็นการปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิด ถ้ากิจกรรมใดประสบปัญหาหรือไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ทุกๆ ฝ่ายในชุมชนรวมถึงองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือหาทางออกร่วมกันต่อไป จนตลาดสามชุกมีการพัฒนาจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี

เมื่อการดำเนินงานปรับปรุงและฟื้นฟูตลาดสามชุกจนสามารถพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนให้ดีขึ้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นผลให้ตลาดสามชุกได้รับเลือกเป็น 1 ใน 12 เมืองนำร่องโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ ด้านเมืองเก่า ในปี พ.ศ. 2546 การได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 12 เมืองนำร่องโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ มีส่วนช่วยให้คณะกรรมการฯ สามารถขับเคลื่อนกระบวนการทำงานต่อไปได้ด้วยพลังของประชาชนในชุมชนจนประสบความสำเร็จต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าโครงการฯ จะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2549 ก็ตาม

หลังจากที่สิ้นสุดโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ในปี พ.ศ. 2549 แม้ว่าคณะกรรมการฯ สามารถขับเคลื่อนกระบวนการทำงานต่อไปได้จนประสบความสำเร็จต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แต่การกิจกรรมที่มีในช่วงการดำเนินโครงการนั้นได้ลดน้อยลงไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากไม่มีงบประมาณที่จะสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรม เนื่องจากเงินจากกองทุนพัฒนาตลาดสามชุกเพียงอย่างเดียวอาจไม่พอที่จะจัดกิจกรรมต่อเนื่องไปได้ แต่การดำเนินงานของคณะกรรมการสามชุกในด้านต่างๆ ยังคงประสบความสำเร็จแม้ว่าตัวกิจกรรมจะลดลงไปบ้างก็ตาม

อย่างไรก็ตาม จากการพัฒนาตลาดสามชุกจนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และประสบความสำเร็จได้ในปัจจุบันทำให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน และการให้การสนับสนุนการหน่วยงานและองค์กรต่างๆ มากมาย แต่ความสำเร็จดังกล่าวส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมตลาดสามชุกเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ชุมชนต้องดำเนินการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมควบคู่ต่อไปด้วย โดยทางชุมชนจะมีการประชุมรวมชาวตลาดในทุกๆ เดือนเพื่อรับฟังความคิดเห็นและรับทราบทุกๆ ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมี

ส่วนร่วมในการคิดหาแนวทางร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ทั้งนี้คนในชุมชนตลาดสามชุกจะมีโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องเรื่องราวด้านสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เห็นความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อม สามารถเกิดความตระหนักและเป็นการสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของการรักษาสิ่งแวดล้อม จึงเห็นได้ว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ต้องกระทำต่อไปอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ชุมชนต้องเผชิญอยู่ในช่วงเวลานั้นๆ สำหรับชุมชนตลาดสามชุกเองก็สามารถสรุปเป็นกระบวนการในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้ดังแผนภาพ 4.2

แผนภาพ 4.2 กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุก

การจัดการสิ่งแวดล้อมของตลาดสามชุกจะเน้นให้ชาวชุมชนตลาดสามชุกทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ในการกำหนดแนวทาง และลงมือปฏิบัติร่วมกัน ทำให้ชาวบ้านเกิดกระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ ปลุกจิตสำนึกให้คนในชุมชนรวมถึงเด็กและเยาวชนซึมซับด้วยตัวเองโดยจะเน้นที่การขอความร่วมมือให้ช่วยกันมากกว่าที่จะบีบบังคับ ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ไม่ให้ความร่วมมือบ้างก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนน้อย ซึ่งการ

จัดการสิ่งแวดล้อมของชาวตลาดสามชุกนั้นก็อย่างต่อเนื่อง ค่อยเป็นค่อยไปจนกระทั่งปัจจุบัน ทั้งจากชุมชนเอง หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน ที่เข้ามาช่วยส่งเสริมและสนับสนุน

4.4.2 การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตลาดสามชุก

1. การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและภูมิทัศน์

การดูแลรักษาความสะอาด

จุดเริ่มแรกของการพัฒนาตลาดสามชุกให้กลับมาเป็นตลาดทางการค้าที่คึกคักอีกครั้งหนึ่งนั้น คือการทำให้ตลาดมีความสะอาด และหาจุดดึงดูดใจให้คนอยากมาซื้อของ ดังนั้นกิจกรรมทำความสะอาดเป็นกิจกรรมแรกที่คณะกรรมการพัฒนาตลาดฯ ได้ร่วมมือกับชาวบ้านและเทศบาลเพื่อทำการพัฒนาตลาดสามชุก เนื่องจากตลาดสามชุกเป็นตลาดติดริมแม่น้ำที่มีหลังคาสูงการทำความสะอาดจึงทำได้ยาก ทำให้มีหยากไย่มาก จึงไม่ได้ทำความสะอาดมาเป็นเวลานาน คณะกรรมการฯ จึงริเริ่มจัดกิจกรรมทำความสะอาด เรียกว่า “หยากไย่ร้อยปี” ป้าแหว (กฤตยา เสริมสุข, อ่างแล้ว) เล่าให้ฟังว่า “ตลาดหลังคามันสูงก็ละหยากไย่ไม่ได้ หยากไย่มันก็ต่อตัวลงมา เราก็เลยณรงค์ละหยากไย่ร้อยปี เราเรียกหยากไย่ร้อยปีเพราะตั้งแต่ตั้งตลาดมาไม่เคยละเลย เราก็เลยเชิญชวนคนในตลาด โดยเริ่มจากซอย 1 ก่อน และก็บริเวณริมน้ำเป็นหลัก” โดยขอความร่วมมือจากชาวบ้านในชุมชนให้ช่วยกันละหยากไย่ที่ร้านของตนเอง โดยมีคณะกรรมการพัฒนาตลาดฯ คนในชุมชนที่มีจิตอาสา ร่วมถึงพนักงานเทศบาลที่เป็นอาสาสมัครเข้าไปช่วยเหลือ พร้อมทั้งเตรียมอุปกรณ์ในการทำ ความสะอาดไปให้ ซึ่งในช่วงแรกนั้นชาวบ้านในชุมชนมีทั้งกลุ่มที่เห็นด้วยและกลุ่มไม่เห็นด้วย แต่เมื่อเห็นคณะกรรมการฯ และคนในชุมชนบางส่วนในกลุ่มที่เห็นด้วยช่วยกันทำความสะอาด ส่งผลให้คนในชุมชนในกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยหลายคนเห็นถึงผลที่จะตามมาภายหลัง จึงเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมนี้ก็จัดขึ้นเพื่อความสะอาดบ้านของคนในชุมชนเอง นับได้ว่ากิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมแรกที่ทำให้เห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ตลาดมีความสะอาดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และเห็นถึงพลังของชนในชุมชนในการร่วมด้วยช่วยกันพัฒนาตลาดสามชุก นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงผ้าใบกันฝนที่ใช้การไม่ได้แล้ว ทั้งที่ก่อนหน้านี้เทศบาลเคยขอร้องแต่ไม่ได้รับความร่วมมือจากนั้นทางคณะกรรมการฯ และชาวบ้านก็ช่วยกันดูแลและรักษาความสะอาดโดยเน้นขอความร่วมมือให้ชาวบ้านช่วยกันรักษาความสะอาดในบริเวณบ้านหรือร้านค้าของตนเองเป็นหลัก และช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดในชุมชนด้วยเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน บางครั้งก็อาจจะมีการจัดประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย และการจัดกิจกรรมขึ้นมาเพื่อณรงค์ในการรักษาความสะอาดเกิดขึ้นบ้างเป็นครั้งคราวไป

ในส่วนของเทศบาลนั้นก็มีการเข้ามาทำความสะอาดตลาดเดือนละครั้ง ของทุกๆ สัปดาห์ ในช่วงเย็นเวลาประมาณ 5 โมงเย็นหลังจากตลาดปิดแล้ว โดยส่งเจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบเข้าไปทำความสะอาดทุกซอยในตลาดสามชุก โดยใช้เจ้าหน้าที่ 20 คนโดยประมาณเข้าไปล้างพื้น ทำความสะอาดพื้นที่ตลาดโดยรอบตั้งแต่บริเวณซอย 1 ถึงซอย 4 และพื้นที่บริเวณตลาดโดยรอบ

การจัดระเบียบตลาด

เมื่อตลาดสามชุกมีการพัฒนาเริ่มเป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวตลาดสามชุก เศรษฐกิจของสามชุกเริ่มดีขึ้น เป็นผลให้มีผู้คนทั้งภายในและภายนอกเข้ามาทำการค้าขายเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ มีร้านค้าหลายร้านนำของมาวางขายบริเวณทางเดิน ทำให้การเดินเที่ยวตลาดไม่สะดวก ทางคณะกรรมการจึงขอความร่วมมือจากชาวบ้านที่มาทำการค้าขายให้ช่วยกันจัดวางของให้เป็นระเบียบ ซึ่งคณะกรรมการฯ มีวิธีการจัดระเบียบร้านค้าโดยการขีดเส้นสีขาวไม่ให้ร้านค้านำของมาวางขายเกินเส้นที่กำหนดไว้ เพื่อให้การจัดวางของขายไม่เกะกะรกเท้าทางเดิน และห้ามไม่ให้รถเข็นขายของเข้ามาในบริเวณตลาดเลย เนื่องจากจะทำให้กีดขวางทางเดิน อันจะทำให้นักท่องเที่ยวเดินไม่สะดวก และได้รับอันตรายจากรถเข็นได้

นอกจากการจัดระเบียบร้านค้าแล้ว ทางตลาดสามชุกมีการดูแลความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ เพื่อให้ตลาดเป็นระเบียบและนักท่องเที่ยวสามารถมาเที่ยวได้อย่างปลอดภัย โดยการจ้างอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ให้มาช่วยทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว คอยตรวจดูไม่ให้รถจักรยานยนต์ขับเข้ามาในพื้นที่ของตลาด เนื่องจากจักรยานยนต์มีเสียงดัง มีเขม่าควันรถ และยังความร้อนจากท่อไอเสียอีกที่อาจจะมาโดนนักท่องเที่ยวให้ได้รับอันตราย อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จะประจำอยู่ทุกปากซอยในจุดที่รถจักรยานยนต์สามารถที่จะขับขี่เข้ามาได้ คณะกรรมการฯ ก็จะมีค่าตอบแทนให้เป็นรายวัน วันละ 200 บาทต่อคน สำหรับเงินที่นำมาให้เป็นค่าตอบแทนนี้ได้มาจากการที่คณะกรรมการฯ จะมีการจัดเก็บเงินจำนวนนี้จากพ่อค้าแม่ค้าที่มาขายของอยู่ในบริเวณตลาดสามชุก ก่อนที่จะมีการเรียกเก็บคณะกรรมการฯ จะมีการประกาศผ่านเสียงตามสายให้คนในชุมชนรับรู้ก่อนล่วงหน้าที่จะดำเนินการเก็บและส่งผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบไปเก็บตามร้านค้าในตลาด โดยที่ร้านค้าต่างๆ นั้นจะให้เงินมาสมทบจำนวนเท่าไรก็ได้แล้วแต่จิตศรัทธาหรือตามกำลังทรัพย์ของตนเอง ทางคณะกรรมการฯ ไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ใดๆ เลย เพียงแต่ขอความร่วมมือเท่านั้น แต่มีบุคคลบางกลุ่มที่ไม่ให้ความร่วมมือแม้จะเป็นแค่ส่วนน้อยก็ตาม ซึ่งในปัจจุบันมีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) มาช่วยดูแลอยู่ 3 คน และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มาช่วย

รักษาความปลอดภัยอีก 6 คน ถ้าในช่วงเทศกาลสำคัญๆ จะมีเจ้าหน้าที่มาช่วยเยอะกว่านี้ เพื่อดูแลความเรียบร้อย ความเป็นระเบียบของตลาด และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง

การปรับปรุงอาคารในตลาด

เนื่องจากตลาดสามชุกประกอบด้วยอาคารไม้ที่มีมาแต่เดิมนั้นเก่าแก่และทรุดโทรมลงตามกาลเวลา มีปัญหาหลังคารั่ว โครงสร้างของตัวอาคารมีหลังคาที่ต่อเป็นแนวยาวกันไปโดยตลอด จึงต้องมีการปรึกษาและวางแผนตกลงร่วมกันของผู้อยู่อาศัยทั้งหมด และมีสถาปนิกชุมชนเข้ามาช่วยด้วย เนื่องจากรูปแบบอาคารมีรูปแบบของสถาปัตยกรรมเก่าทำให้ต้องเลือกวัสดุที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการซ่อมแซม ไม่ให้แตกต่างจากวัสดุเดิมมาก เพื่อเป็นการอนุรักษ์เอกลักษณ์ของตลาดเก่าที่มีมาแต่เดิมไว้

สำหรับตัวอาคารก็มีปรับปรุงโดยใช้วัสดุที่เหมือนของเดิมหรือคล้ายกับวัสดุที่มีมาแต่เดิมให้มากที่สุด และมีการปรับปรุงทาสีใหม่ โดยใช้สีน้ำตาลเป็นสีหลักเนื่องจากเป็นสีเดียวกับไม้และดูเป็นธรรมชาติสะอาดตา เหมือนกับสีที่มีมาแต่เดิมให้มากที่สุด

มีการจัดทำพิพิธภัณฑ์ชุมชนของชาวตลาดสามชุก เนื่องจากการไปศึกษาดูงานจากที่ต่างๆ ทำให้คณะกรรมการฯ และชาวบ้านมีแนวคิดปรับปรุงฟื้นฟูสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะบ้านขุนจ่าน เป็นอาคารไม้สักโบราณ 3 ชั้น อายุประมาณ 100 ปี เมื่อชุมชนมีโครงการที่จะอนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้ นั้นจึงมีความคิดที่จัดทำบ้านพิพิธภัณฑ์ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของบรรพบุรุษชาวสามชุกและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยคณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการติดต่อเจรจากับเจ้าของบ้านที่เป็นทายาทของขุนจ่านคนปัจจุบัน และได้รับอนุญาตจากเจ้าของมอบให้ชุมชนจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์โดยไม่เรียกร้องเงินตอบแทน มีการทำสัญญาให้ชุมชนใช้สถานที่ได้เป็นระยะเวลา 10 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา คณะกรรมการฯ ร่วมกับสถาปนิกชุมชนและได้รับความร่วมมือจากวิทยากรจากหน่วยศิลปากรที่ 2 ประจำจังหวัดสุพรรณบุรีมาช่วยในการสำรวจรายละเอียดและประเมินค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม ซึ่งก็ได้รับเงินสนับสนุนจากโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ส่วนหนึ่ง กองทุนอนุรักษ์พัฒนาตลาดสามชุก และเทศบาล ทั้งนี้ยังมีความเห็นว่าตลาดสามชุกทั้งตลาดยังมีศักยภาพพอที่จะเป็นตลาดมีชีวิตพิพิธภัณฑ์มีชีวิต เนื่องจากบ้านทุกหลังมีประวัติศาสตร์ มีเรื่องราว และของดีที่เป็นของเก่ามีคุณค่าต่างๆ หลากหลายพอที่จะจัดเป็นพิพิธภัณฑ์นำมาจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชมและได้ศึกษาโดยเจ้าของบ้านเอง เกิดเป็นกิจกรรมที่เรียกว่า “บ้านพูดได้” ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดแสดงดังกล่าว หรืออาจจะนำมาบริการให้ชุมชนดูก็ได้แล้วแต่ความสมัครใจ

การปรับปรุงพื้นที่เพื่อจัดทำจุดพักนักท่องเที่ยวและลานกิจกรรม

เทศบาลได้ร่วมมือกับคณะกรรมการฯ จัดทำจุดพักนักท่องเที่ยวและลานกิจกรรมขึ้น โดยปรับปรุงพื้นที่ว่างซึ่งอยู่บริเวณซอย 2 มีต้นโพธิ์ใหญ่อยู่ ซึ่งแต่เดิมเป็นที่รกร้างว่างเปล่า แต่ในปัจจุบันได้ปรับปรุงเป็นพื้นคอนกรีต เป็นที่รู้จักกันดีว่าสถานที่นี้คือ “ลานโพธิ์” เป็นสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ จัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของชุมชน รวมถึงเป็นสถานที่ในการถ่ายทอดความรู้ของคนในชุมชนให้กับผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษา นอกจากนี้ยังจัดทำห้องน้ำไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งในช่วงแรกที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวตลาดสามชุก ทางคณะกรรมการฯ ได้ขอความร่วมมือจากพ่อค้าแม่ค้าในตลาดให้ช่วยกันอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวเข้าห้องน้ำตามร้านค้าต่างๆ ภายในตลาดสามชุกได้ ชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่เนื่องจากร้านค้าเป็นอาคารไม้เก่าที่มีอายุมาเป็นร้อยปี ชาวบ้านบางคนก็ดูแลรักษาพื้นไม้เป็นอย่างดี มีการขัดพื้นจนเงา แต่เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการห้องน้ำเป็นจำนวนมาก และไม่ช่วยเจ้าของบ้านในการรักษาความสะอาด ทำให้พื้นบ้านเกิดความเสียหาย เจ้าของบ้านเกิดความไม่พอใจ และไม่สะดวกใจที่จะให้นักท่องเที่ยวใช้บริการห้องน้ำอีก ดังนั้นเมื่อคณะกรรมการฯ ได้เงินจำนวนหนึ่ง ซึ่งได้มาจากเงินบริจาคปรับปรุงบ้านขุนจำนงค์และเงินจากการขายของที่ระลึก จึงนำมาสร้างห้องน้ำบริเวณที่ว่างที่ลานกิจกรรม เพื่อสร้างห้องน้ำให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ภาพ 4.5 การบรรยายของกรรมการฯแก่นักศึกษาที่มาศึกษาดูงานบริเวณลานกิจกรรม

การปรับปรุงทางเดินริมแม่น้ำท่าจีน

ตลาดสามชุกเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำท่าจีน ลักษณะชุมชนเป็นชุมชนย่านการค้าเก่าของอำเภอสามชุก โดยมีศูนย์กลางรวมตัวกันหนาแน่นอยู่ตามแนวริมแม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำสุพรรณบุรี) ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาชุมชนมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งมีการปรับปรุงการคมนาคมขนส่งทำให้การเดินทางมายังตลาดสามชุกไม่ได้รับความสะดวกสบาย ทำให้ตลาดสามชุกเกิดการซบเซาลง เมื่อคณะกรรมการฯ และชาวชุมชนตลาดสามชุกได้ร่วมมือกันพัฒนาตลาดสามชุกขึ้นมาอีกครั้ง ทำให้ตลาดสามชุกกลายเป็นสถานที่ต้องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัดสุพรรณบุรี โดยในแต่ละวันจะมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากชาวชุมชนเห็นว่าอาคารไม้บริเวณถนนเลียบบนทิวของตลาดสามชุกนั้น มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่เป็นเอกลักษณ์ควรค่าแก่การที่จะอนุรักษ์ไว้ แต่ในฤดูน้ำหลากน้ำจะกัดเซาะตลิ่งอย่างแรงเป็นเหตุให้บ้านริมแม่น้ำทรุดเอียง ชาวชุมชนจึงคิดทำทางเดินเท้าเพื่อเป็นเขื่อนป้องกันดินทรุด และสามารถชอนทศนียภาพที่ไม่สวยงามข้างล่างที่มีท่อน้ำเสียได้อีกด้วย

ต่อมาในปีพ.ศ. 2552 มีการจัดทำโครงการบำบัดน้ำเสียชุมชน ทางเทศบาลจึงต้องจัดทำโครงการปรับปรุงทางเดินริมแม่น้ำท่าจีนชุมชนตลาดสามชุก จากสะพานพรประชาถึงบริเวณบ้านนายวินัย จำปาเงิน ทั้งนี้ก็เพื่อในรองรับกับระบบบำบัดน้ำเสียที่สร้างขึ้นใหม่ โดยรื้อถอนปรับปรุงทางเท้าใหม่ให้มีขนาดกว้าง 4 เมตร ความยาว 191 เมตร โดยมีการปรับระดับความสูงให้ต่ำกว่าเดิมเนื่องจากทางเดินเดิมนั้นมีระดับสูงบดบังทัศนียภาพของตลาด ขณะเดียวกันก็สามารถใช้เป็นทางเดินเชื่อมต่อกันริมน้ำ เป็นสถานที่ออกกำลังกาย และเป็นที่พักผ่อนชมความงามของสถาปัตยกรรมของตัวอาคาร และเป็นที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยว

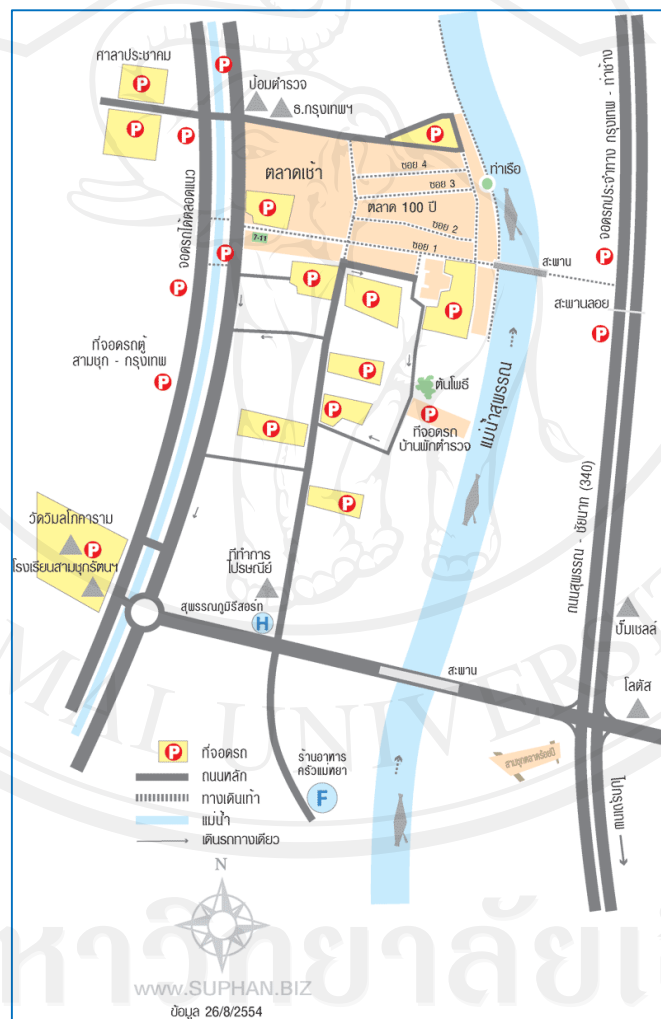
ภาพ 4.6 ทางเดินริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน (สุพรรณบุรี)

การจัดเตรียมสถานที่จอดรถ

การพัฒนาตลาดสามชุกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก ในช่วงแรกทางชุมชนไม่ได้มีการจัดเตรียมสถานที่สำหรับการจอดรถ เนื่องจากไม่คิดว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในตลาดสามชุกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ฉะนั้นสถานที่สำหรับการจอดรถจึงไม่เพียงพอเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์การดังกล่าว ทางคณะกรรมการฯ จึงต้องจัดหาสถานที่สำหรับการจอดรถให้เพียงพอในการรองรับปริมาณรถที่เข้ามาเป็นจำนวนมากตามปริมาณของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงได้ประสานกับทุกๆ ฝ่าย อาทิ หน่วยราชการ องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง วัดในชุมชน โรงเรียนในชุมชน ชาวบ้านในชุมชน เพื่อขอความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยวในการจัดเตรียมพื้นที่เป็นลานจอดรถ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ส่วนหนึ่งจัดบริเวณที่ว่าการอำเภอ ซึ่งทางที่ว่าการอำเภอได้มีการจัดทำสถานที่จอดรถไว้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยแบ่งสวนเฉลิมพระเกียรติที่มีการทำไว้แต่เดิมให้ครึ่งหนึ่งในการนำไปปรับปรุงเป็นสถานที่จอดรถ มีการดำเนินการขอบริเวณริมทางหลวงหมายเลข 340 จากแขวงทางหลวงสุพรรณบุรีเพื่อใช้เป็นสถานที่จอดรถชั่วคราวของนักท่องเที่ยว ขอพื้นที่บริเวณริมคลองชลประทานเท่านั้นยังไม่พอ ยังขอใช้พื้นที่ของสมาคมจีน ขอพื้นที่บริเวณในเขตโรงเรียน พื้นที่ในเขตวัดวิมลโกการาม ในการใช้เป็นสถานที่ในการจอดรถในช่วงที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ว่างรอบๆ ตัวตลาดอีกที่เป็นพื้นที่ของชาวบ้านบริเวณตลาดสามชุก โดยขอความร่วมมือ

จากบ้านรอบๆ ตลาดสามชุกที่มีพื้นที่เพียงพอสำหรับที่จะใช้เป็นสถานที่จอดรถได้เพื่อทำลานจอดรถ โดยให้เจ้าของพื้นที่บริหารจัดการเอง โดยอาจจะเรียกเก็บค่าจอดรถแล้วแต่เจ้าของพื้นที่จะสะดวก

จากการให้ความร่วมมือของทุกฝ่ายเพื่อจัดเตรียมสถานที่จอดรถ ไม่ว่าจะเป็นคนในชุมชน ตลาดสามชุก วัดและโรงเรียนในละแวกตลาดสามชุก รวมถึงหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ส่งผลให้ตลาดสามชุกมีพื้นที่เพียงพอสำหรับจอดรถของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดสามชุกได้ โดยมีสถานที่จอดรถดังรูปภาพ 4.7

ภาพ 4.7 แผนที่สถานที่จอดรถของตลาดสามชุก
ที่มา: <http://www.suphan.biz/index.htm>, 2556

2. การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านขยะ

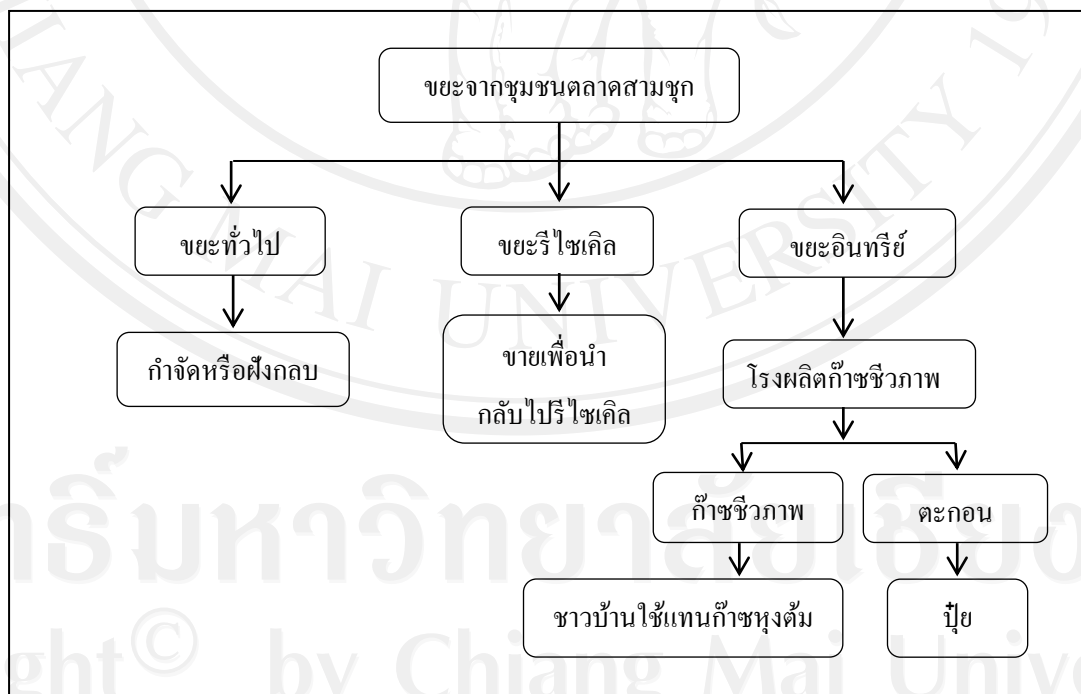
หลังจากที่ตลาดสามชุกมีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก ผลที่ตามมาคือปริมาณขยะที่มากขึ้นตามไปด้วย ในช่วงแรกที่นักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามานั้นชุมชนตลาดสามชุกไม่ได้เตรียมการในการตั้งรับกับขยะที่มากขึ้นและการจัดหาที่สำหรับรองรับขยะ ทำให้ตลาดสามชุกประสบกับปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นและการทิ้งขยะไม่เป็นที่ เมื่อประสบกับปัญหาดังกล่าวแล้วคณะกรรมการฯ และชาวบ้านในชุมชนตลาดสามชุกต้องมาประชุมปรึกษาหารือกัน โดยเริ่มที่คณะกรรมการฯ ขอความร่วมมือพ่อค้าแม่ค้าทุกร้านค้าให้มีการนำถังขยะมาวางไว้หน้าบริเวณของร้านค้าของตนเอง มีการรณรงค์ให้มีการคัดแยกขยะ และมีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะในที่ๆ ควรทิ้ง โดยมีการประชาสัมพันธ์ในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ หรือวันเทศกาลสำคัญๆ ทุกๆ 2 ชั่วโมง เนื่องจากเป็นวันที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมาก จึงต้องขอความร่วมมือของนักท่องเที่ยวในการทิ้งขยะ เพื่อรักษาความสะอาดของตลาด ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

ในช่วงแรกชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการนำถังขยะมาวางไว้หน้าร้านของตนเอง ต่อมาเทศบาลได้มีการนำถังขยะมาตั้งไว้เป็นจุดๆ เพื่อรองรับปริมาณขยะในแต่ละวัน ทำให้ชาวบ้านหลายคนที่เคยนำถังขยะมาไว้หน้าร้านเก็บถังขยะของตนเองไป เนื่องจากเห็นว่าถังขยะสาธารณะแล้ว และการวางถังขยะไว้หน้าร้านเป็นการเกะกะหน้าร้าน ทำการค้าขายไม่สะดวก

ในส่วนของการจัดการขยะของเทศบาลเอง ก็ได้มีการจัดการแยกขยะออกเป็นขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป และขยะอินทรีย์ โดยทางเทศบาลจะเข้ามาจัดเก็บขยะทั่วไปและขยะอินทรีย์ในทุกๆ วัน โดยขยะอินทรีย์ทางเทศบาลจะให้แต่ละบ้านใส่ถังแล้ววางไว้หน้าบ้าน ทางเทศบาลจะเข้าไปเก็บทุกเช้าแล้วนำไปที่โรงผลิตก๊าซชีวภาพเพื่อผลิตก๊าซชีวภาพ ขยะทั่วไปทางเทศบาลจะส่งไปทำการกำจัดหรือทำการฝังกลบที่เทศบาลตำบลศรีประจันต์ และขยะรีไซเคิลชาวชุมชนก็จะนำไปขายเพื่อให้ขยะถูกนำกลับไปรีไซเคิลกลับมาใช้ใหม่

สำหรับปริมาณขยะของเทศบาลตำบลสามชุกในปัจจุบันนั้นพบว่า เป็นขยะทั่วไปประมาณ 10 ตัน และขยะอินทรีย์ประมาณ 2 ตัน ยกเว้นในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดเทศกาลสำคัญๆ ที่จะมีขยะเพิ่มขึ้นกว่าปกติ โดยเทศบาลสามชุกจะนำรถเก็บขยะเข้าไปเก็บทุกวัน วันจันทร์ถึงวันศุกร์จะเก็บ วันละ 1 ครั้ง ส่วนวันเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์จะเก็บวันละ 3 ครั้ง หรือถ้าขยะมีปริมาณมากกว่าปกติก็อาจจะมีการแจ้งไปทางเทศบาลให้เข้ามาจัดเก็บเพิ่มเติมได้

ในปี พ.ศ. 2549 เทศบาลตำบลสามชุกได้รับการสนับสนุนงบประมาณ 6 ล้านบาทจากกรมพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงานให้ดำเนินโครงการพัฒนาระบบผลิตก๊าซชีวภาพจากขยะในระดับชุมชนเป็นพื้นที่นำร่อง 1 ใน 5 ของประเทศ จากนั้นเทศบาลได้สมทบงบประมาณเข้าไปอีก 705,100 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อที่ดิน ค่าขยายเขตไฟฟ้า ค่าอุปกรณ์ และครุภัณฑ์ ซึ่งโครงการนี้จะช่วยกำจัดขยะอินทรีย์ได้ถึงปริมาณ 5 – 15 ตันต่อวัน ลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะได้ถึงตันละ 750 บาท ขยะอินทรีย์ที่นำมาผลิตเป็นก๊าซชีวภาพนั้นไม่เพียงแต่เป็นขยะที่เก็บมาจากตลาดสามชุกเท่านั้น แต่เป็นขยะที่เก็บมาจากพื้นที่ที่อยู่ในความดูแลของเทศบาลสามชุกทั้งหมด ทั้งนี้ยังสามารถนำก๊าซชีวภาพที่ผลิตได้ไปใช้ในครัวเรือนเพื่อทดแทนการใช้ก๊าซหุงต้มในการประกอบอาหารให้กับชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง ซึ่งในปัจจุบันมีชาวบ้านใช้อยู่ประมาณ 24 หลังคาเรือน โดยจะเปิดให้ใช้เป็นเวลา วันละ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง ครั้งแรกเวลา 5.00 นาฬิกา และครั้งที่ 2 เวลา 13.00 นาฬิกา ชาวบ้านที่อยู่ในละแวกนั้นจะได้ใช้แก๊สฟรี เป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลงได้ประมาณ 300 บาท/ครัวเรือน/เดือน นอกจากนี้กากตะกอนที่เหลือจากการหมักก๊าซชีวภาพสามารถนำไปใช้เป็นสารปรับสภาพดิน โดยอาจจะใช้ในรูปปุ๋ยน้ำหรือหากต้องการนำไปใช้ในพื้นที่ยื่นก็สามารถทำได้ โดยต้องผ่านวิธีการตากแห้งเพื่อสะดวกในการขนส่ง ซึ่งการจัดการขยะของชุมชนตลาดสามชุกสามารถสรุปได้ดังแผนภาพ 4.3

แผนภาพ 4.3 การจัดการขยะของชุมชนตลาดสามชุก

ในปัจจุบัน โรงผลิตก๊าซชีวภาพแห่งนี้ก็เริ่มประสบกับปัญหา เนื่องจากขาดคนที่สนับสนุน และเข้ามาดูแล ภายหลังจากเปลี่ยนผู้อำนวยการเมือง เนื่องจากโครงการนี้เป็น โครงการของ เทศบาลชุดก่อนเป็นผู้ริเริ่มโครงการ ดังนั้นพอเปลี่ยนอำนาจมาถึงเทศบาลชุดปัจจุบันจึงมีการปล่อย ปล่อยให้เลย อันเนื่องมาจากไม่ได้มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า ไม่ทราบรายละเอียดของโครงการมาก นัก ทำให้โรงผลิตก๊าซขาดคนดูแล เกิดการชำรุดเสียหาย ขาดผู้ที่มีความชำนาญที่จะมาซ่อมแซม ตามคำบอกเล่าของ พี่แก้ว (ชนสร ทองคำ, 2556) ที่ว่า “ตอนนี้คุณภาพมันไม่เหมือนเมื่อก่อน ท่อ บาง อะไรบางก็เริ่มมีการเสื่อมสภาพ การดูแล คนที่มีความชำนาญในการดูแลไม่ค่อยมี ซึ่งเทศบาล ชุดก่อนเป็นคนเริ่มต้นโครงการ พอหมดสมัยนายกฯ คนใหม่เค้าไม่เอาด้วย พอเขาจะคุยก็คุยไม่ได้ เพราะไม่รู้เรื่อง” ดังนั้น โรงผลิตก๊าซชีวภาพในปัจจุบันไม่สามารถผลิตก๊าซได้เต็มประสิทธิภาพ เหมือนเมื่อก่อน แต่ก็ยังมีการผลิตอยู่ในปัจจุบัน

ภาพ 4.8 ป้ายรณรงค์ในการคัดแยกขยะ

ภาพ 4.9 ถังขยะทั่วไปและที่สำหรับใส่ขยะรีไซเคิล

ภาพ 4.10 โรงผลิตก๊าซชีวภาพ

3. การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำเสีย

ชุมชนตลาดสามชุกเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำท่าจีน ลักษณะชุมชนเป็นชุมชนย่านการค้าเก่าของอำเภอสามชุก โดยมีศูนย์กลางรวมตัวกันหนาแน่นอยู่ตามแนวริมแม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำสุพรรณบุรี) โดยในแต่ละวันจะมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม และซื้อสินค้า อุปโภค และบริโภคเป็นจำนวนมาก แต่องค์ประกอบด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน โดยเฉพาะระบบระบายน้ำ ระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย ยังไม่มีการพัฒนาให้สอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชน เนื่องจากวิถีชีวิตแต่เดิมของชุมชนริมน้ำจึงมีการใช้น้ำอย่างเบ็ดเสร็จ ด้วยการทิ้งน้ำเสียจากการซักล้างที่ไม่ผ่านการบำบัดลง

สู่แม่น้ำท่าจีน ส่งผลให้คุณภาพแม่น้ำท่าจีนเสื่อมโทรมลง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และทำลายทัศนียภาพที่งดงามของลำน้ำ

เทศบาลตำบลสามชุก ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาในเรื่องการจัดการระบายน้ำ และการรวบรวมน้ำเสียบริเวณตลาดสามชุก โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 เทศบาลตำบลสามชุก ได้รับงบประมาณสนับสนุนในการศึกษาความเหมาะสมการจัดการระบายน้ำและการรวบรวมน้ำเสียชุมชนริมน้ำ จากการศึกษาดังกล่าว บริษัทที่ปรึกษาได้เสนอระบบบำบัดน้ำเสียแบบบ่อดึง ต้องใช้พื้นที่เพื่อกำเนินการก่อสร้างระบบในระยะเร่งด่วน ประมาณ 12 ไร่ และในระยะสั้น ประมาณ 24 ไร่ ซึ่งเทศบาลตำบลสามชุกไม่สามารถหาพื้นที่ในการดำเนินการได้

เทศบาลตำบลสามชุก จึงมีแนวคิดที่จะดำเนินการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียในบริเวณตลาดสามชุก ในระยะเร่งด่วนก่อน โดยดำเนินการจัดทำระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียแบบกลุ่มอาคาร เพื่อรวบรวมน้ำเสียจากบ้านพักอาศัย ร้านค้าบริเวณตลาดสามชุก และทำการบำบัด ไม่ให้เกินค่ามาตรฐานที่กำหนดก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำท่าจีน โดยมีการก่อสร้างบ่อดักน้ำเสีย 8 แห่ง และก่อสร้างบ่อดักไขมันและถังบำบัดน้ำเสียที่สามารถรองรับน้ำได้ 50 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ทั้งนี้ก็เพื่อรองรับการขยายตัวของตลาดสามชุกที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มดำเนินการสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2552 และสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2553 และเริ่มเปิดใช้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แต่ตอนนี้ระบบบำบัดน้ำเสียก็ยังคงมีปัญหาอยู่เนื่องจากอุปกรณ์บางส่วนยังไม่ได้มาตรฐาน มีการชำรุดเสียหาย จึงต้องมีการปรับปรุงและซ่อมแซมอยู่เสมอ โดยบริษัทที่รับทำโครงการมีหน้าที่ที่เข้ามารับผิดชอบและดำเนินการอยู่ ซึ่งการจัดการน้ำเสียในชุมชนตลาดสามชุกสามารถสรุปได้ดังแผนภาพ 4.4

แผนภาพ 4.4 การจัดการน้ำเสียของชุมชนตลาดสามชุก

ในส่วนของชาวบ้านเอง ก็ได้มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ชาวบ้านทิ้งน้ำทิ้งไปตามท่อน้ำทิ้งเพื่อที่จะผ่านระบบบำบัดก่อนที่น้ำทิ้งนั้นจะระบายไปสู่แม่น้ำ แต่ก็ยังพบว่าชาวบ้านในชุมชนบางส่วนยังมีการทิ้งน้ำเสียลงสู่แม่น้ำโดยตรง โดยไม่ผ่านระบบบำบัดน้ำเสียด้วยความเคยชินตามวิถีชีวิตที่มีมาแต่เดิม ถึงแม้ว่าการกระทำดังกล่าวอาจจะเป็นเพียงแค่เล็กน้อยแต่ก็อาจจะส่งผลให้คุณภาพของแม่น้ำท่าจีนเสื่อมโทรมลงได้

4.5 ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อม

4.5.1 ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและภูมิทัศน์

1. คณะกรรมการฯ ชาวบ้าน เทศบาล รวมถึงหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรช่วยกันรักษาความสะอาดอาคาร บ้านเรือน ร้านค้า พื้นที่ภายในบริเวณชุมชนและพื้นที่โดยรอบๆ อย่างสม่ำเสมอ
2. ควรควบคุมการปรับปรุงอาคารบ้านเรือนในชุมชนตลาดสามชุกให้มีลักษณะที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่เดิมเพื่อเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของตลาดสามชุกไว้ พร้อมทั้ง กับการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ทำให้ชุมชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของรูปแบบสถาปัตยกรรมและก่อเกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด เพื่อให้เกิดความหวงแหนและธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชุมชนแบบดั้งเดิม
3. ก่อนปรับปรุงภูมิทัศน์สถานที่ต่างๆ ภายในบริเวณชุมชนควรมีการชี้แจง และแจ้งให้ประชาชนในพื้นที่ทราบ เพื่อร่วมกันจัดการและหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการภูมิทัศน์ โดยสอดคล้องกับสภาพชุมชน วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่เดิม
4. ควรกำหนดขอบเขตของร้านให้เป็นสัดส่วนและเหมาะสม
5. ไม่อนุญาตให้ขายของบริเวณทางเดินหรือเกาะเกาะการเดินเที่ยวชมตลาดของนักท่องเที่ยว
6. ห้ามรถเข็นขายของเข้ามาในบริเวณตลาดที่เกิดขวางทางเดิน
7. ควรมีการควบคุมและการจัดการร้านค้าที่เพิ่มมากขึ้นให้เป็นระเบียบ ไม่บดบังภูมิทัศน์หรือทัศนียภาพ สถาปัตยกรรมที่สวยงามของตลาดสามชุก
8. ควรจัดเจ้าหน้าที่ดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของตลาดอย่างทั่วถึงทุกวัน โดยเฉพาะวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์
9. ไม่ควรติดป้ายโฆษณาที่บดบังทัศนียภาพ
10. ควรมีป้ายบอกบริเวณลานจอดรถอย่างชัดเจน

4.5.2 ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านขยะ

1. ควรมีแรงจูงใจให้ร้านค้าลดใช้พลาสติกหรือภาชนะที่ย่อยสลายยาก และส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมบรรจุอาหารหรือสินค้าแทน
2. ควรมีการติดตั้งป้ายในจุดที่ทิ้งขยะอย่างชัดเจน และมีถังขยะเพียงพอในการรองรับปริมาณขยะในแต่ละวัน

3. ควรมีการติดตั้งป้ายรณรงค์การทิ้งขยะให้ถูกที่ และชี้แจงการคัดแยกขยะให้เหมาะสม พร้อมทั้งระบุประเภทของขยะไว้ที่ถังขยะอย่างชัดเจน

4. ควรจัดให้มีถังทิ้งขยะอินทรีย์โดยเฉพาะเพื่อสะดวกในการจัดเก็บนำไปผลิตเป็นก๊าซชีวภาพต่อไป

5. คณะกรรมการฯ ชาวบ้าน และเทศบาล ควรร่วมกันจัดทำข้อกำหนด กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน ในการจัดการขยะ ตั้งแต่การจัดเก็บ คัดแยก และการกำจัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมและตรงกันในชุมชน

6. ควรใช้มาตรการลงโทษ หรือชำระค่าปรับหากทิ้งขยะไม่ถูกที่ หรือไม่ได้มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งเพื่อสร้างความเป็นระเบียบในการทิ้งขยะในกับชุมชน

7. ควรมีโครงการหรือกิจกรรมที่รณรงค์เรื่องการคัดแยกขยะหรือลดปริมาณขยะอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกและให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาของสิ่งแวดล้อม

8. ควรมีผู้มาสานต่อโครงการพัฒนาระบบผลิตก๊าซชีวภาพอย่างต่อเนื่อง และปรับปรุงระบบให้ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ

4.5.3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำเสีย

1. ควรให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเข้ามาปรับปรุงซ่อมแซมบ่อบำบัดน้ำเสียให้ได้มาตรฐาน

2. ควรมีการจัดอบรมชาวบ้านเพื่อให้เกิดความตระหนัก สร้างจิตสำนึก และเห็นคุณค่าของแม่น้ำลำคลอง เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามรูปแบบวิถีชีวิตเดิม ไม่ให้เกิดการทิ้งน้ำเสียลงสู่แม่น้ำลำคลองอีก